PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE SLOVENSKEGA NARODA ZA TRŽAŠKO OZEMLJE

Leto VI - Štev. 235 (1923) | Poštnina plačana v gotovini. Spedizione in abbon. post. 1. gr. | TRST, petek 5. oktobra 1951 | Cena 20 lir

V nedeljo 7. oktobra v Krogljah pri Dolini

TABOR OF

za dolinsko-miljski okraj

Ob 14.30 bo otvoritev in pozdravi ter govor dr. Jožeta Dekleve

SPORED: Prikaz zgodovinskih dogodkov v besedah in slikah ob desetletnem jubileju OF. Nastop pevskih zborov in folklornih skupin iz Boršta in Ricmanj. Med izvajanjem igra godba iz Plavij. Prosta zabava s plesom in bife.

Ameriški pritisk na Anglijo naj obnovi pogajanja z Iranom

Na včerajšnji seji angleške vlade so proučili nov načrt resolucije, ker je ona, predložena Varnostnemu svetu, postala brezpredmetna - Iranska vojna mornarica bo spremljala konvoje petrolejskih ladij - Večina članov Varnostnega sveta ne mara obsodbe Irana

WASHINGTON, 4. — Član *ameriške delegacije v OZN Ernest Gross je izjavil, da ZDA upajo, da se bodo pogajanja med Veliko Britanijo in Perzijo lahko v kratkem obnovila. «Upamo — je dejal — da bodo ta pogajanja omogočila rešitev, ki naj zadovolji interese in težnje obeh prizadetih strani, ki naj prizna načelo podržavljenja petrolejske industrije v Perziji in naj napravi konec sporu, čigar nadaljevanje prav gotovo ni v korist nobene države na svetu».*

LONDON, 4. — Attlee je sklical za danes popoldne sejo ministrskega sveta, da razpravljajo o perzijskem petroleju. Na seji so bili navzoči tudi namestniki vrhovnih poveljnikov mornarice in letalstva minister za obrambo Shinwell, finančni ministri Gaitskell, zunanji minister Morrison in Richard Stokes.

Javljajo, da so na seji na dolgo razpravljali o položaju, ki je nastal na Srednjem vzhodu zaradi izpraznitve abadanske čistilnice.

Obveščeni politični krogi pravijo, da so britanski ministri in njihovi strokovnjaki proučili sledeča vprašanja: 1. morebitna sodna zaplemba petrolejskih tovorov, ki bodo prišli iz Abadana, v vseh tistih državah, ki priznavajo jurisdikcijo mednarodnega sodišča v Haagu; 2. nova organizacija za dobave petroleja in derivatov (zlasti bencina za letalstvo) vojski, mornarici in letalstvu na Srednjem vzhodu, v Ceylonu, Singaporu itd.; 3. podobna vprašanja glede dobav rafiniranih proizvodov, ki so potrebni industriji in trgovini dežel Commonwealtha, kakor Pakistanu, Indiji, Malajski in Avstraliji; 4. zaščita britanskih in zahodnih petrolejskih interesov na Srednjem vzhodu, v Iranu (angleško-francosko-ameriška družba) na Bahreinskih otokih (angleško-ameriška družba), Quatarju (angleško-ameriško - francosko izkoriščanje) in v Saudovi Arabiji (ameriško izkoriščanje).

Pozneje se je izvedelo, da so na današnji seji vlade proučili novo resolucijo, ki naj bi jo predložili Varnostnemu svetu v zvezi s perzijsko zadevo.

Prva resolucija je namreč sedaj brezpredmetna, ker so britanski strokovnjaki odpotovali iz Abadana, in znano je, da so to resolucijo Američani hladno sprejeli. Velika Britanija je namreč bila zahtevala ukinitev iranskega ukaza o izgonu kot nasprotnega priporočilu mednarodnega sodišča, in tudi naj Iran ne sprejme nobenega sklepa, ki bi lahko oviral redno delo petrolejske industrije.

Zdi se, da so ZDA naklonjene obnovitvi pogajanj med Veliko Britanijo in Iranom, po možnosti v smislu, da se perzijska petrolejska industrija izroči «nevtralnemu» vodstvu. Zdi se, da na današnji seji ministrskega sveta niso upoštevali možnosti bodočih pogajanj.

Londonski odgovorni krogi pravijo, da bo navzočnost Mossadegha v Varnostnem svetu lahko ugladila pot k nadaljnjim stikom.

Vendar pa se je izvedelo, da bo britanska vlada vztrajala na rešitvi, ki naj poudari obveznost Perzije, da spoštuje sklepe mednarodnega sodišča.

Vendar pa, čeprav bo petrolejska proizvodnja na Arabskem polotoku lahko približno nadomestila izgubo iranskih petrolejskih ležišč, je izguba abadanske čistilnice, ki je največja na svetu, za sedaj nepopravljiva. Graditev novih čistilnic na Srednjem vzhodu zahteva namreč več mesecev tudi po ameriškem sistemu in samo intenzivno izkoriščanje obstoječih čistilnic, vštevši evropejskih, lahko odpomore težki izgubi abadanske čistilnice.

Predsednik iranske komisije za petrolej Makki je danes na tiskovni konferenci izjavil, da bo spremljal Mossadegha v ZDA. Dejal je, da je perzijsko osebje ostalo v službi družbe «Iranoil» in da bo prva naloga tega osebja spraviti zopet v obrat vrelce, zato da dobijo potrebno proizvodnjo za domačo potrošnjo in za letalstvo. Glede britanske blokade je Makki izjavil, da bo iranska mornarica spremljala konvoje in da bo tudi streljala, če bo potrebno.

V perzijski zaliv so namreč prišle britanske vojne ladje «Vigo», «Mauritius» in «Gravelines» in nekateri izjavljajo, da je njih namen izvajati blokado perzijske obale zato da preprečijo izvoz petroleja. Britanska admiraliteta pa odklanja vsako izjavo na vprašanje, ali imajo omenjene vojne ladje nalogo izvajati blokado nad iransko obalo.

Predstavnik zunanjega ministrstva v Iraku je danes zanikal govorice, češ da so se britanske čete zbrale na meji med Irakom in Perzijo v bližini Bassore. Pripomnil je, da je število britanskih čet, ki so sedaj v Iraku, povsem normalno.

Iz Abadana poročajo, da je tja prišlo več oddelkov iranskih čet, ki so do sedaj bili ob sovjetski meji. Uradni krogi pa izjavljajo, da imajo te čete edino nalogo preprečiti plenitve po hišah in stanovanjih, ki so jih zapustili Angleži.

Mossadegh se je sinoči sestal s šahom, danes pa je v poslanski zbornici poročal o stališču, ki ga bo vlada zavzela pred Varnostnim svetom. Sporočil je tudi, da ga bodo v New York spremljali podtajnik predsedništva Fatemi, člani iranske komisije za petrolej in dva senatorja. Neki predstavnik vlade je izjavil, da iranska delegacija ne bo sodelovala pri sklepanju Varnostnega sveta, če bo ta izrekel svojo pristojnost za razpravljanje o britanski pritožbi. Delegacija bo ostala v ZDA, dva ali tri tedne. V odsotnosti Mossadegha, bo vodil posle ministrskega predsednika zunanji minister Hazemi.

Brazilski delegat Muniz, ki je predsednik Varnostnega sveta, se trudi, da bi našel način za rešitev spora. Pri raznih delegacijah skuša zvedeti, ali bi večina podprla priporočilo Londonu in Teheranu, naj se pogajata v okrilju OZN. Obveščeni krogi pravijo, da bo verjetno odgovor pritrdilen, ker večina ne želi zavzeti stališča, ki bi pomenilo obsodbo Irana.

V ameriških krogih poudarjajo, da se načelu podržavljenja angleško-iranske petrolejske družbe ne more oporekati. Ukrep o izgonu pa se ne bi mogel preklicati brez tozadevnega angleško-iranskega sporazuma in prav gotovo ne na podlagi ukaza Varnostnega sveta. ZDA bodo med razpravo v Varnostnem svetu z ene strani skušale približati stališče obeh nasprotnikov, z druge strani pa bodo poudarile potrebo, da zahodni svet še nadalje dobiva iranski petrolej. Pripominja se, da večina Varnostnega sveta ne bo napravila nič takega, kar bi se lahko tolmačilo kot kršitev iranske suverenosti. Nekateri strokovnjaki pa niso mnenja, da so težkoče, ki bi nastale za Iran zaradi dolge prekinitve proizvodnje, tako velike, kakor jih je hotel prikazati britanski delegat Jebb. Zato so obveščeni krogi mnenja, da bo morebitne koncesije morala napraviti Velika Britanija.

Mac Cloy sprejel Schumacherja

BONN, 4. — Ameriški visoki komisar v Nemčiji Mac Cloy je popoldne sprejel predsednika socialdemokratske stranke Schumacherja, podpredsednika Ollenhauerja in predsednika parlamentarne komisije za zunanje zadeve Schmida.

Mac Cloy je poročal socialdemokratskim voditeljem o konferenci zunanjih ministrov v Washingtonu.

V krogih francoske visoke komisije pričakujejo, ali bo francoski visoki komisar Francois Poncet, ki je odpotoval v Pariz, ob svojem povratku prinesel nova navodila glede pogajanj med visokimi komisarji in Adenauerjem. Danes je Adenauer poslal britanskemu visokemu komisarju Kirkpatricku pismo, s katerim zahteva, naj se predlogi zvezne vlade in Bundestaga za svobodne volitve v vsej Nemčiji izročijo vladam štirih zasedbenih sil. Kakor izjavljajo v londonskih pooblaščenih krogih, je angleška vlada pripravljena z naklonjenostjo proučiti te predloge. Kirkpatrick bo jutri odpotoval z letalom v London.

Končano zasliševanje obtožencev na procesu o dogodkih pri Porčinju

Odvetnik Giannini se vsak dan odlikuje z izbruhi togotne nestrpnosti - Predstavniki zasebne stranke nehote priznavajo vohunsko delo ozopovcev - Zgodba o rdeči zvezdi

(Od našega dopisnika)

LUCCA, 4. — Za predstavniki zakona na italijanskih porotnih sodiščih stoje še vedno karabinjerji. Reči hočemo, kakor nekdaj, ko se je mimo teh sodišč pomikala tudi vrsta slovenskih političnih sumljivcev. Tudi danes stoje tam v paradnih uniformah, s številnimi nepotrebnimi trakovi in modro rdečimi perjanicami na skorjastih pokrivalih. Pred njimi prav tako kot nekdaj rdeče opasani porotniki, modri, starikavi gospodje, ki bržkone niso utegnili pomladiti svojih pojmovanj o pravici in jih prilagoditi povojni napredni miselnosti v ostalih državah. Vse po starem v Italiji, vse tako kot pred dobrimi desetimi leti, razen morda zloglasne sekirice, ki jo je na grbih državnih ustanov zamenjal operjeni ptič, na kolekovanem papirju pa ženska pojava. Na žalost so tudi tej vtisnili palico v roko.

Zato je odveč začudenje nad procesi, ki spravljajo v stisko ljudi, katerim bi v drugih državah pripenjali odlikovanja. Ako je že ostalo vse po starem, potem je naravno, da se nespremenjeni pravni postopek loteva nekdanjih prevratnežev in propagatorjev sodelovanja in bratstva z osovraženimi jugoslovanskimi narodi. Nekdanjim vsekakor, zakaj vpliv KPI je zajel tudi zapornike in jih pripravil do tega, da so prilagodili svoje mišljenje o Jugoslaviji zahtevam zloglasne kominformovske resolucije.

In tako so zašli obtoženci v dokaj kočljiv položaj. Porčinj se včeraj in danes skorajda sploh ni omenjal in braniti se je bilo treba predvsem pred obtožbo izdajstva. In tu postajajo dokazi o sodelovanju z jugoslovanskimi borci vražje nevarni. Tajiti pa tega sodelovanja nikakor ni mogoče, kakor ni mogoče prikriti, da bi skromne garibaldinske vrste le malo pomenile v odporniškem gibanju, če bi se ne oprle na jugoslovanske sile. Po vsem tem ostaja obtožencem kot glavni zagovor le še sklicevanje na nacionalna čustva, kar skušajo dokazati s številnimi drobnimi primeri in pri čemer igra trikolora najpomembnejšo vlogo. Zagovornik Panzinija («Sasso») je v tej zvezi predložil danes celo priložnostno fotografijo v dokaz, da je «Sasso» po vojni vkorakal v Trst na čelu svoje skupine z razvito italijansko zastavo.

«Brez rdeče zvezde?» je dvomljivo zakričal odvetnik Giannini.

Fotografija je romala z roke v roko in javni tožilec, ki se tudi ne more sprijazniti z razbremenilnimi dokazi, se je pozanimal pri obtožencu, kako izgleda jugoslovanska zastava. Končno je bilo vendarle ugotovljeno, da je bila trobojnica v resnici italijanska in brez zvezde.

Po obširnem orisu svojega dela skozi vso dobo osvobodilne borbe je Panzini za zaključek poudaril, koliko Italijanov je takoj po vojni spravil iz ujetništva v Jugoslaviji. Po njegovem posredovanju je bilo baje izpraznjeno taborišče v Borovnici in vsi vojni ujetniki poslani domov. Prav tako v Ajdovščini. Toda tu je zopet planil Giannini in kričal, da to ni res. Vendar v splošnem hrušču ni bilo mogoče razločiti njegovih nadaljnjih besed.

In po tej poti teče sedaj razprava ure in ure. Panzini, ki so ga pričeli zasliševati včeraj, je sedel pred mikrofonom še danes ves dan do 15.30. Za njim je prišel na vrsto Lino Zocchi.

Po kratkem odmoru so se potem pred sodniki zvrstile prizadete stranke, v glavnem svojci žrtev v Porčinju, z nebistvenimi izjavami. V dobri uri je predsednik zaslišal 14 oseb, kljub temu, da je bilo vmes prečitanih nekaj pisem. Med temi je izjava Lucije Pittie, ki predstavlja pravzaprav dokaz, da je njena hči, tudi ubita v Porčinju, v resnici vohunila za Nemce.

M. L.

Priznanje vlade FLRJ ameriški vladi za pomoč

Ameriški novinar William Matthews o Jugoslaviji - Denarna pomoč Mednarodnega fonda za pomoč otrokom

(Od našega dopisnika)

BEOGRAD, 4. — Jugoslovanska vlada je v želji, da bi vidno izrazila priznanje narodov Jugoslavije vladi ZDA za pomoč v živilih, ki so jih ZDA dale jugoslovanskim narodom v letih 1950-1951, sklenila podariti vladi ZDA za potrebe njenega veleposlaništva posestvo v Beogradu, na katerem je zdaj rezidenca veleposlanika ZDA. Vlada ZDA je darilo sprejela in danes so bile na protokolu ministrstva za zunanje zadeve podpisane listine o prenosu posestva. Listine sta podpisala ameriški veleposlanik George Allen in jugoslovanski opolnomočeni minister dr. Bartoš. Nedavno je zagrebški mestni ljudski odbor podaril za potrebe ameriškega konzulata poslopje v centru Zagreba.

Mednarodni odbor za pomoč otrokom je dodelil milijon dolarjev za otroke štirih dežel — Koreje, Nemčije, Jugoslavije in Grčije. Največji del — 450 tisoč — so dobili Korejci, Jugoslavija pa je dobila 150 tisoč dolarjev.

Ameriški novinar William Watthews, urednik «Arizona Daily News» je napisal v tem listu, da je treba dati Jugoslaviji čim izdatnejšo pomoč. Ta ameriški novinar se je nedavno vrnil s potovanja po Evropi, kjer je obiskal tudi Jugoslavijo, in je posvetil temu obisku tri strani v svojem listu.

Matthews nadaljuje: «Toda z ničimer ne smemo drezati v čustva Jugoslovanov. Oni so v težki borbi izbojevali svojo suverenost in ljubijo svojo s krvjo pridobljeno neodvisnost». Ameriški novinar dodaja, da je danes Jugoslavija velika sila miru in da ne bo dovolila, da bi jo vojna nevarnost ovirala v njenem vsakdanjem delu.

Na bližnjem zborovanju za mir in mednarodno sodelovanje, ki bo od 23. do 27. oktobra v Zagrebu, bodo Belgijo predstavljale vidne osebnosti. Med njimi je tudi bivši predsednik ene izmed povojnih belgijskih vlad Camille Huysmans, vidna osebnost v mednarodnem socialističnem gibanju. Prijave za sodelovanje na tem zborovanju in pozdravna pisma pošiljajo vsak dan številne ugledne osebnosti

Italijanski razstavljalci na nedavnem zagrebškem velesejmu so med tistimi, ki so napravili najboljše kupčije. Samo od razstavljenih vzorcev, so razne italijanske tvrdke prodale blaga v vrednosti 122 milijonov lir. Poleg tega so bile na velesejmu sklenjene pogodbe z italijanskimi podjetji za dobave raznih ladijskih naprav in drugega blaga v vrednosti približno 150 milijonov lir.

R. R.

„Etnična črta“ se razširja

Ko smo zadnjič omenili lepake s Pajettovimi besedami: «To, kar zahtevamo od vas, ni samo zatrdilo, da se mora vse Tržaško ozemlje vrniti k Italiji, temveč praktična akcija, da se to tudi zgodi», smo zapisali, da bodo kominformisti, od Vidalija pa do pisunov pri «Unità», molčali kot pobalin, ki ga zalotijo pri tatvini.

Nismo se zmotili: kar so si smeli privoščiti z ubogo naivno dušo Ugarjem, ki je v svoji preprostodušnosti menil, da sme napisati resnico, si ne morejo dovoliti, ko ne gre več za navadnega peromazca v uredništvu «Unità», temveč za takega kominformovskega prvaka, kot je onorevole Giancarlo Pajetta, ki se mu s podobnimi izjavami pridružujejo tudi drugi onorevoli od Togliattija in Longa do Nennija in Tolloya.

V zameno pa tem več modrujejo o «etnični črti», o «barattu», o Titu, ki bi rad «požrl» cono B (zakaj vendar ne zapišejo, če ne že o Pajetti, pa vsaj o De Gasperiju, da bi rad «požrl» Trst in cono B?), o De Gasperiju, ki prodaja cono B Titu, itd., itd.. Toda ta etnična «črta» je kaj elastična stvar, za kominformovce namreč.

V zemljevidu, ki so ga objavili, je šla še nekje med Nabrežino in Križem pa tik ob istrski obali nekam do Mirne. Danes jim je «etnična črta» že tista, ki jo je objavil v svoji zadnji «bombi» milanski «Europeo», t. j. črta ob Dragonji. Tako vsaj razumemo njihovo temo v možganih, ko pravijo, da gre za «premik demarkacijske črte med obema okupacijskima zonama, tako da bi Tito dobil slovenski del, Anglo-amerikanci pa italijanski del».

Tako je «Unità» kar na lepem spravila Slovence iz Trsta, pa ne le iz Trsta, temveč iz vseh onih krajev, ki spadajo pod «italijanski del», pa naj bodo to že samo Križ, Prosek, Kontovel, Općine in še nekaj krajev v okolici Trsta, ali pa kar vse ozemlje tja dol do Dragonije.

Tako jasno kominformovci doslej še niso govorili. Bilo je pa pričakovati, da bodo kaj takega končno povedali in da bodo kmalu povedali še kaj več. Morda bodo celo «etnično črto» in s tem «italijanski del» premaknili kar tja na Wilsonovo črto, ki je Nenniju zaenkrat samo še «naravna meja» Italije, ki pa utegne v manevriranju s tako elastično etnično črto» postati tudi «narodnostna meja» Italije. Vsaj do dneva, ko je ne bodo mogli postaviti recimo nekam v Dalmacijo.

Postavljanje «etnične črte» tam, kjer je nikoli ni bilo (povedali smo že, da je ta črta tista, ki loči strnjeno slovensko ozemlje od italijanskega in ki se prične nekje, pri Tržiču in poteka povsod po italijanskem ozemlju!) ima namreč, poleg zakrivanja kominformovskega resničnega prodajanja Trsta in Tržaškega ozemlja Italiji, še drug namen: to je že sestavni del prodajanja STO Italiji. Saj so z njo že razdelili STO na «slovenski» in «italijanski» del in ta «italijanski» del razširili (gotovo ne še dokončno globoko dol v Istro, Slovencem pa milostno odmerili tisti del STO, na katerem živijo — Hrvati. Gre za nič več in nič manj kot za opravičevanje italijanskih zahtev po Trstu, ki je vendar na «italijanski» strani te kominformovske «etnične črte». Razširjanje tega «italijanskega» dela — postopno, kajti Vidali dobro ve, kaj so mu obljubili tržaški delavci, če jih bo hotel spraviti pod Italijo, zato je previdnost na mestu — se vedno bolj odkrito krije tudi ozemeljsko z iredentističnimi pohlepi.

Ker gre pri kominformovskem prodajanju Trsta Italiji za roman v nadaljevanjih, pričakujemo kmalu spet kaj novega.

Novi gospodarski in vojaški ukrepi proti Severni Koreji in Kitajski?

Ridgway ponovno poudarja, da je treba za nadaljevanje pogajanj določiti drugi primernejši kraj - Nadaljuje se ofenziva združenega poveljstva na 60 km dolgi fronti

TOKIO, 4. — Zvezni častniki združenega poveljstva so danes zjutraj odšli v Panmunjom, kjer so jim izročili poslanico generalov Kim Il Sunga in Peng Teh Huaja za generala Ridgwaya. Zavezniški zvezni častnik polk. Murray pa je izročil severnokorejskemu polkovniku Čangu pismo za generala Nam Ila. Murray je izjavil, da gre za privatno pismo, ki ni v zvezi s sedanjimi pogajanji.

V spomenici ponavljajo severni Korejci in Kitajci predlog, naj se pogajanja takoj nadaljujejo v Kesongu. Nato poudarja, da je zahteva za določitev drugega kraja za pogajanja neupravičena in da je njen namen ustvariti nove izgovore za zavlačevanje pogajanj. Zato je treba takoj nadaljevati pogajanja v Kesongu in se jasno sporazumeti o nevtralnosti kesonškega področja.

General Ridgway poudarja v odgovoru na omenjeno noto, naj se pogajanja nadaljujejo v kakem drugem kraju na razoroženem področju, ki ni nujno, da bi bil Songhyonni, kakor je on prvotno predlagal. Ridgway pripominja, da se pogajanja lahko obnovijo v zadovoljivih pogojih, samo če se kraj konference prenese na področje, ki ga ne nadzoruje nobena od obeh strani, ter predlaga Kitajcem in severnim Korejcem, naj oni določijo kraj, ki bi ga predstavniki Združenih narodov lahko sprejeli, in ki naj bi bil približno na sredi poti med obema bojnima črtama.

Medtem se nadaljuje močna ofenziva, ki so jo začele čete OZN z omejenimi cilji na 60 km dolgi fronti. Ofenziva se je začela z močnim topniškim ognjem. Nadaljevala se je ves dan in vso noč. Čete so napredovale povprečno za tri kilometre. V nekaterih krajih je bilo napredovanje lahko, na drugih pa so zavezniške čete naletele na srdit odpor. Zaradi vojaške cenzure niso znani strateški nameni te ofenzive. Vendar pa smer napada kaže, da mislijo napredovati proti severu v nekakem hodniku severno od nevtralnega področja v Kesongu.

General Bradley, ki je danes prišel iz Tokia v Washington skupno s svetovalcem Charlesom Bohlenom, je odklonil vsako izjavo o pogajanjih v Kesongu in prav tako je odklonil vsak komentar o vojaških operacijah osme armade. Vedno je možnost ugodne vojaške rešitve, je izjavil Bradley in pripomnil, da osma armada lahko v vsakem trenutku kljubuje.

Čez nekaj dni bo Bradley odpotoval v Evropo, kamor je že prišel poveljnik glavnega stana ameriške vojske general Collins, ki se je danes sestal z ameriškim poslanikom v Parizu in z vrhovnim poveljnikom francoske vojske generalom Blanckom.

Član ameriške delegacije v OZN Ernest Gross je danes izjavil, da bo morala glavna skupščina OZN razpravljati o možnosti novih gospodarskih in vojaških ukrepov proti Kitajski in Severni Koreji, če ne bo do 6. novembra prišlo do premirja.

Dejal je, da bo ozračje na zasedanju skupščine OZN v veliki meri odvisno od dejstva, ali bo do tedaj doseženo premirje na Koreji ali ne. V prvem primeru bo Sovjetska zveza verjetno začela novo «kampanjo miru», v drugem primeru pa bo morala OZN podvzeti nove ukrepe proti napadalcu (ti ukrepi bi lahko bili oni, ki jih je v zadnjem času proučil odbor OZN za skupne ukrepe). Gross je dalje izjavil, da se bodo ZDA odločno uprle vsakemu poizkusu, da bi podredili sklenitev miru na Koreji rešitvi drugih vprašanj Daljnega vzhoda, kakor n. pr. bodočnost Formoze in sprejem Kitajske v OZN.

Mednarodno sodišče v Haagu — Kip pravice v palači miru. (Foto OZN)

De Gasperi bo danes poročal o svojem ameriškem potovanju

Opozorila iz vladnih virov, da ni pričakovati "senzacionalnih razkritij", in da De Gasperi marsičesa morda sploh "ne bo mogel povedati" - Povečanje državnega dolga in težave z izseljevanjem - Nenni bo napadel vlado na tržaškem vprašanju

(Od našega dopisnika)

RIM, 4. — De Gasperi se je umaknil v Castel Gandolfo, kjer v božjem miru pripravlja svoje poročilo, ki ga bo jutri podal pred zbornico. Zanimanje za to poročilo je veliko; prvič zato, ker so rezultati De Gasperijevega potovanja v Ameriko še vedno zaviti v meglo. Drugič pa zato, ker se opozicija očitno pripravlja na močan napad in pri tem mobilizira vse svoje sile. Kominformisti pripravljajo celo nekak pohod z avtomobili iz Neaplja v Rim, ki so ga novinarji že krstili za «marcia su Roma».

Zdi se, da bo De Gasperijev govor razočaral tiste, ki pričakujejo senzacije, verjetno bo tudi tiste, ki bi radi videli nekoliko jasneje. V vladnih krogih je opaziti tendenco opozarjanja, da kdo ve kaj od jutrišnjega govora ni mogoče pričakovati; pri tem obdolžujejo opozicijo, da je ona sprožila govorice o senzacionalnih razkritjih (koliko ljudi je pri tem kar podzavestno pomislilo na Trst), ker bi rada razumljivo reakcijo razočaranja, izkoristila v svoje namene.

Najjasneje izraža te tendence rimski dopisnik turinskega lista «La Gazzetta del Popolo», ki poudarja, da vladni krogi «kategorično zanikajo vesti, da je De Gasperi za parlament pripravil senzacionalno razkritje». List nadaljuje: «Verjetno je prav nasprotno, da predsednik vlade ne le nima v rezervi velikih in senzacionalnih vesti, temveč, da ne bo mogel niti dati kdo ve kakšnih pojasnil o zagotovilih, ki so mu jih dali atlantski zavezniki».

Podobno piše tudi «Stampa», le da morda nedokončano misel «Gazzette del Popolo» konkretizira v besedi Trst in opozarja, da so vse številne govorice, ki so se o tem vprašanju pojavile v zadnjem času «plod fantazije». Milanski «Il Corriere della Sera» pa trdi, da «o nekaterih vprašanjih predsednik vlade ne bo mogel biti sto odstotno izčrpen in tudi ne bo mogel dati točnega obračuna o ameriški pomoči, že iz preprostega razloga, ker gre za stvar, ki še ni dokončno določena».

Opozicija, zlasti kominformovska, postavlja svoj bojni načrt v glavnem na dve točki: Trst in gospodarska politika. To izhaja tudi iz pisanja današnje «l'Unità», čeprav je sicer opaziti nekako delitev dela med Togliattijem in Nennijem. Togliatti se ukvarja z velikimi vprašanji vojne in miru, Nenniju pa je prepustil nacionalistične trombe, torej vprašanja, ki so zaradi sovjetske zunanje politike za uradno kominformistično stranko, kot je KPI, nekoliko kočljiva. V hrupu glede Trsta bo Nenni verjetno tekmoval s skrajno desnico. Menijo, da bodo glavna vprašanja, ki jih bo Nenni postavil De Gasperiju, sledeča: Kakšne nove obveznosti izhajajo za Italijo iz konference v Ottawi? Kje so meje Trumanovih obljub? Kaj namerava storiti vlada za Trst?

Današnja seja mednarodnega kongresa za izseljevanje v Neaplju je verjetno ustvarila dodatne težave De Gasperijevemu stališču v parlamentu: ameriški delegat je zavrnil predlog mednarodne organizacije za delo o ustanovitvi mednarodne organizacije, ki naj v petih letih poskrbi za izselitev in zaposlitev 1.700.000 brezposelnih. Že prej je bilo predvidevati, da bo glavna težava pri uresničevanju tega načrta v tem, kdo naj nosi stroške te organizacije. V Italiji že dalj časa poudarjajo da je izseljevanje v Južno Ameriko za Italijo enostavno predrago. Obenem poudarjajo, da je od celotnega števila brezposelnih v Evropi 40 odst. Italijanov. Podobna je, da se bo ta odstotek še zvišal, ker je sedanja precejšnja brezposelnost v Zahodni Nemčiji (1.250.000) le posledica trenutnih gospodarskih težav.

Danes je bila objavljena statistika, po kateri se je italijanski viseči državni dolg v letošnjem avgustu povečal za 2.463.000.000 lir in dosegel številko 2.066.341.000.000 lir.

Vse to je znak, da položaj Italije ni rožnat, zaradi tega z zanimanjem pričakujejo, kaj bo povedal De Gasperi. Vendar politični opazovalci ne menijo, da bodo njegove izjave, četudi morda na videz optimistične, opravičile upanje v skorajšnje bistveno izboljšanje.

A. P.

Resnica o „italijanskem prizadevanju“ za normalizacijo odnosov z Jugoslavijo

V svojem odgovoru na nedavno jugoslovansko noto je italijansko zunanje ministrstvo med drugim zatrdilo, da se je italijanska vlada v preteklosti vedno trudila, da bi vzpostavili konstruktivne odnose in ozračje zaupanja med obema deželama. Kot dokaz za tako delo italijanske vlade navaja v italijanski odgovor: «Dovolj je opozoriti, da je po novembru leta 1947, to je po uveljavitvi italijansko - jugoslovanskega trgovskega sporazuma, ki je bil sklenjen na italijansko pobudo, pa do konca decembra 1950 bilo sklenjeno kljub številnim težavam, cela vrsta sporazumov, katerih cilj je bil urediti vprašanja, ki so ostala nerešena, in vzpostaviti potrebno osnovo za sodelovanje med obema deželama».

Da bi to bil dokaz, bi bilo potrebno, prvič, da bi to bilo točno, in drugič, da so bili ti sporazumi tisti, ki so pripomogli k zbližanju med obema deželama.

Predvsem je potrebno proučiti, kdo je bil tisti, ki je pripomogel pri sklepanju sporazuma o trgovini in gospodarskem sodelovanju med Jugoslavijo in Italijo z dne 28. novembra 1947. Res je, da se je Italiji takrat zdelo, da bi vzpostavila podobne odnose z Jugoslavijo na trgovskem polju, toda vzrok za to je treba iskati v določilih mirovne pogodbe. Po teh določilih je Jugoslavija, kot vse ostale države zmagovalke, uživala v Italiji, do podpisa novega trgovskega sporazuma, pravico največjo ugodnostjo. Po drugi strani je morala Italija v tem času, ko Marshallov načrt še ni začel delovati, računati z brezposelnostjo in s potrebo, da vzpostavi odnose z Jugoslavijo. Končno je s tem sporazumom Jugoslavija nudila Italiji politično uslugo: bila je ena izmed prvih držav zmagovalk, ki so sklenile z Italijo normalno dvostransko trgovsko pogodbo. Zaradi tega je treba priznati, da če je kdo pokazal razumevanje pri tem sporazumu, je to pač Jugoslavija.

Točno je, kot je zatrdil italijanski podtajnik za zunanje zadeve, da je bilo nato sklenjenih približno 20 (točno 26) sporazumov med obema deželama. Toda če pregledamo te sporazume, ugotovimo, da se nanašajo samo na del vprašanj, ki jih postavlja mirovna pogodba, da pa je večina teh vprašanj zlasti onih ki se tičejo italijanskih obveznosti do Jugoslavije, še vedno nerešena; ta vprašanja so našteta na seznamu visečih vprašanj, ki je v dodatku B (II) priložen sporazumu od 23. decembra 1950.

Toda še predno bi se lotila urejevanja vprašanj, ki so posledica mirovne pogodbe, bi Italija morala zadostiti onim svojim obveznostim, ki jih je prevzela po samem besedilu pogodbe. Dovolj je, če omenimo, da je Italija z mirovno pogodbo prevzela obveznost, da bo izročila vsaki državi zmagovalki vojne zločince, ki so na njenem ozemlju. Doslej pa Italija ni izročila Jugoslaviji nobenega vojnega zločinca, ki uživa njeno gostoljubje, bodisi da gre za italijanske državljane, ali pa za jugoslovanske izdajalce.

Med temi vojnimi zločinci niso samo navadni morilci, požigalci, in roparji, temveč tudi «guvernerji Dalmacije», ki so pismeno zapovedali «lov na človeka» v svojem besu proti osvobodilnemu gibanju v tej jugoslovanski pokrajini, ki so jo po vsej sili hoteli proglasiti za italijansko. Kar se tiče preseljenih oseb, pa naj omenimo, da četniški krvnik Dobrosav Jevđejić živi v Italiji.

Na drugi strani ima Italija po določilih mirovne pogodbe dolžnost tako imenovanih restitucij kulturnih objektov, to je, vrniti mora vse predmete ki jih je odnesla bodisi z nekdanjega jugoslovanskega ozemlja, bodisi iz Julijske krajine, od koder so Italijani v času od 1918 do 1945 odnesli vse, kar bi moglo pričati o kulturnem življenju južnih Slovanov na tem ozemlju. Vsi jugoslovanski poskusi, da bi Italija zadostila tem svojem obveznostim, so ostali brezuspešni.

Italija ni v veliki večini niti izvrševala sporazumov, ki so bili sklenjeni med obema deželama, da se uredijo odnosi med njima in ozdravijo vojne rane. Najzgovornejši primer je sporazum od 6. avgusta 1949, ki se tiče načina, kako mora Italija vrniti jugoslovanske ladje, ki so v italijanskih vodah in ki jih je bilo mogoče identificirati. Po mirovni pogodbi je Italija dolžna vrniti te ladje v dobrem stanju in na lastne stroške. Čeprav je ta sporazum predvideval da bodo vse identificirane ladje izročene italijanskim oblastem v Splitu in to v roku 4 mesecev po podpisov sporazuma, t. j. najkasneje do 6. decembra 1949, največja izmed teh ladij, ki je tudi največ vredna, parnik «Vranjic», do danes še ni bila izročena organom jugoslovanske vlade.

Zgovoren primer je tudi vprašanje morskega ribolova. Vsakdo ve, da so jugoslovanske vode bolj bogate na ribah kot italijanske. Zaradi tega je italijanska vlada prosila jugoslovansko, naj dovoli italijanskim ribičem loviti v jugoslovanskih vodah in pri tem poudarjala, da je to za Italijo važno socialno vprašanje. Po pogajanjih in po proučitvi tega vprašanja je bil 13. aprila 1949 sklenjen sporazum o ribolovu italijanskih ribičev v jugoslovanskih vodah. Italijanskim ribičem so bila nakazana štiri področja v jugoslovanskih obalnih vodah, Italija pa bi morala plačati Jugoslaviji za odškodnino 700 milijonov lir letno. V prvem letu Italija uradno ni uporabljala teh področij zaradi svojih notranjih težav, prav tako pa tudi ni plačala odškodnine. Čeprav bi s formalnega juridičnega stališča Jugoslavija bila upravičena, da se ne odpove svoji pravici do te odškodnine, se ni zatekla k metodam beneškega trgovca. Nasprotno, protokol od 26. februarja 1951 je podaljšal sporazum o ribolovu za novo obdobje in Jugoslavija se je odpovedala svoji pravici, da zahteva odškodnino za čas, v katerem Italija ni izkoristila koncesije. Pri tem je Jugoslavija podčrtala svoje prepričanje, da bo njena odpoved svojim pravicam pripomogla k dobrim odnošajem med obema državama.

Ta duh označuje v glavnem ves sklop pogodbenih odnosov med Italijo in Jugoslavijo. Po sklenitvi trgovskega sporazuma iz leta 1947, ki je nedvomno koristil obema deželama, bil pa takrat za Italijo tudi potreben s političnega stališča, z italijanske strani ni bilo opaziti nobene volje do nadaljevanja pogajanj. V začetku leta 1948 je Italija silila samo k sklenitvi dveh sporazumov, ki bi naj uredili vprašanje izseljevanja optantov iz Jugoslavije. Začela so se vzporedna pogajanja o gospodarskih interesih optantov in o vrnitvi jugoslovanskega imetja v Italiji. Po zaslugi spravljivega stališča jugoslovanskih zastopnikov so se pogajanja kmalu končala in parafirana sta bila dva sporazuma: 18. avgusta 1948 sporazum o prenosu premičnega imetja optantov, 20. avgusta 1948 pa sporazum o prenosu denarnega imetja optantov. Jugoslovanski zastopniki so pristali na takojšnje izvajanje obeh sporazumov, s pogojem, da se njun podpis poveže z začetkom izvajanja sporazumov o restitucijah, ki jih je Italija dolžna Jugoslaviji. Toda pogajanja o teh vprašanjih (razen vprašanje železnic), so se vlekla v nedogled po krivdi italijanskih zastopnikov. Čeprav bi Jugoslavija v takem položaju lahko prekinila izvajanje sklenjenih sporazumov, tega ni storila v prepričanju, da bo Italija držala dano besedo. Toda vse jugoslovanske reklamacije so bile zaman. Šele s formalno zamenjavo pisem med italijanskim poslanikom in veleposlanikom Brilejem v Beogradu 14 aprila 1949 je italijanska vlada priznala pravilnost jugoslovanskega stališča, da je treba vsa sporna vprašanja rešiti s pogajanji in sporazumi.

Kljub temu pa nič ne opravičuje mnenja, da se je z izmenjavo pisem dne 14. aprila 1949 začelo novo razdobje v jugoslovansko-italijanskih odnosih.

Najboljši dokaz je stališče italijanske vlade v vprašanju reparacij. Italijanska obveznost, da plačuje reparacije, je neizpodbitna in določena z mirovno pogodbo. Ta obveznost izhaja iz zločinov in ropanj zagrešenih med napadalno vojno. Toda Italija je poskušala na vse načine izigrati te obveznosti in jih hotela kompenzirati s svojimi nedoločenimi in pogodbenimi terjatvami, čeprav je nemogoče kompenzirati določene terjatve, ki izhajajo iz mirovne pogodbe in katerih vzrok je v zločinih, s terjatvami, ki so nedoločene in ki imajo drug izvor. Samo potrpljenju jugoslovanskih zastopnikov se je treba zahvaliti, da je bil 23. septembra 1949 sklenjen sporazum, ki je vsaj nekoliko normaliziral odnose na tem področju. Ta sporazum kaže, kdo je tisti, ki je doprinesel k ustvarjanju dobrega ozračja med obema deželama. Italija je dolžna Jugoslaviji 30 milijonov dolarjev za prva dva obroka reparacij. Od te vsote je Jugoslavija odobrila Italiji 16 milijonov dolarjev kot predujem na plačilo odškodnine italijanskim državljanom, katerih imetje je ostalo v Jugoslaviji. To pomeni, da je Jugoslavija plačala Italiji več kot pa Italija Jugoslaviji.

Vsi ti primeri najzgovorneje kažejo, kdo je kazal pripravljenost za sporazumevanje in kdo je sporazumevanje zaviral, čeprav se morda danes svetohlinsko hvališa.

(Po «Mednarodni politiki», Beograd)

TRŽAŠKI DNEVNIK

KOLEDAR
OBJAVE - MALI OGLASI

Danes, petek 5. oktobra
Placid, Dumnuka
Sonce vzide ob 6.06, zatone ob 17.40. Dolžina dneva 11.44. Luna vzide ob 11.37, zatone ob 19.41.
Jutri, sobota 6. oktobra
Bruno, Brunoslav

O „veliki skrbi"

V nedeljo bodo naši kominformisti pričeli zabavati svoje članstvo z novo temo. Tokrat ne bodo govorili več o terorju v coni «B», niti ne bodo zbirali podpise za sovjetske angele miru, temveč se bodo bavili z mnogo resnejšimi stvarmi — z gospodarstvom.

Žal ne vemo, kaj bo nedeljski govornik povedal v kinu «Massimo», vendar nam je nekoliko odprl pogled na kominformistično mnenje o tržaškem gospodarstvu včerajšnji članek v «Unità».

Zelo brihtno so oni ugotovili po mnogih preteklih letih, odkar obstaja Tržaško ozemlje, da je promet in to tranzitni promet najvažnejši vir dohodkov za naše mesto. Prisrčno se jim zahvalimo za to veleučeno ugotovitev in izjavljamo, da smo se védno strinjali z njo.

Vendar ne tiči v tem grmu zajec. Po tej ugotovitvi sledi dolga kritika na račun odgovornih oblasti, ki zavirajo tranzitni promet preko Trsta in to predvsem promet izvirajoč iz satelitskih sovjetskih držav.

Tu bi pa že imeli tudi mi dve opazki.

Točno je, da se oblasti ne obnašajo ravno preveč blagohotno do našega tranzitnega prometa. Samo vprašanje je, kakšne oblasti? Pri nas v Trstu prav v gospodarstvu vedri in oblači italijanska delegacija, ki izdaja med drugim celo uvozna in izvozna dovoljenja. Italijanska vlada je končno tista, ki krade Trstu osnovni vir zaslužka, to je njegovo ladjevje. O tem bi lahko vsaj nekaj rekel kominformistični odbor za zaščito dela v tržaškem pristanišču.

O vsem tem ne rečejo dični kominformisti niti besede.

Mnogo je pa besed in to zelo ostrih izrečenih na račun ZVU.

Naše stališče do ZVU je že leta znano. Tudi mi se strinjamo, da ni ZVU nedolžna pri vseh težavah tranzita. Vendar smo mnenja, da je ona kriva predvsem zato, ker je pustila italijanski vladi škarje in platno v rokah in ker ne ščiti Trsta tako, kot bi morala prav pred najhujšim konkurentom - Italijo.

Tudi o tem ne vedo povedati nič.

Točno ugotavlja pisec, da z vsakim letom pada promet dveh zalednih držav, to je ČSR in Madžarske. Vendar bi mi radi vprašali pisca, zakaj pada ta tranzitni promet?

Mi imamo toliko čuta objektivnosti, da nočemo valiti krivde z zdrave glave na bolno. Vsaj tokrat opravičimo ZVU in povejmo, da je prav ona intervenirala in tudi dosegla pri italijanski vladi sporazum, po katerem bi lahko ČSR plačevala pristaniške stroške v blagu.

Čudno pa je vedenje češkega ministrstva za zunanjo trgovino, ki je izgubilo od lani do letos vsako zanimanje za ta dogovor in se skoraj ne kaže več pri življenju. Čehi so znani dobri trgovci, pa naj bodo kakršnega koli političnega prepričanja. Zakaj niso izrabili ugodnosti?

V ČSR (kot tudi v ostalih satelitskih državah) je prišlo v zadnjih letih do zelo zanimivih gospodarskih izpremenib. Posebno so opazne letos po znanih čistkah. Skoraj vsa češka in tudi ostala satelitska zunanja trgovina se je preusmerila na vzhod, to se pravi v Sovjetsko zvezo. Za te cilje za čim boljšo oskrbo «prve dežele socializma» (čitaj: prve izkoriščevalke) so tudi izpremenili notranje proizvodne plane. Rezultat je praktično tak, da niti Čehi niti Madžari in seveda tudi ostali sateliti nimajo več blaga, ki bi ga lahko izvažali v zahodni del sveta in morajo vse svoje izdelke izvoziti po sovjetskih pogojih v SZ.

Kaj naj napravimo v Trstu v takih pogojih, da bi povečali tranzit iz teh dežel? Te umetnosti ne bo nikogar vidalijevski govornik naučil.

V vsem članku ni niti enkrat omenjena Italija: kot, da bi za pisca ne obstajala. Zakaj ne najde pisec niti besedice s katero bi ošvrkal demokristjansko italijansko vlado za njeno politiko proti Trstu?

Prav povsod so kominformisti na liniji «boljše rešitve». Povsod skušajo prikazati stvari tako, kot bi bila za tržaške težave Italija nedolžna in bi hoteli celo z njeno pomočjo najti rešitev. To smo videli v vsem delovanju odbora za zaščito dela v tržaškem pristanišču

Prejeto objavljamo

Od delavca, ki stanuje v Ul. Molino a vento, smo prejeli pismo, ki ga na kratko povzemamo:

Marca meseca sem pri podjetju Liquigas naročil bombo (posodo) s plinom in jo zamenjaval, ko je bil plin v njej porabljen. Takrat so mi dejali, da bom užival vse ugodnosti, če plačam 8.000 lir za bombo, to je, da mi bodo ob vsakem času kavcijo vrnili. Ker sem bil prepričan da je to točno, sem te pogoje sprejel.

Sedaj sem posodo vrnil, ker bom pozimi uporabljal štedilnik, ki mi bo hkrati ogreval prostore. Šel sem v urad tega podjetja, pa so mi vrnili le 5.500 lir, 2.500 lir pa so si pridržali. Zame, ki s svojim zaslužkom zelo skromno živim, je to velika vsota. V uradu so mi dejali, naj se obrnem na ravnateljstvo v Bologno, toda to bi me mnogo stalo, ker bi s pismi prav nič ne opravil. Mislim, da tako ravnanje ni pravilno in da bi mi bili morali povedati takoj v začetku kakšni so pogoji in da bi moral morebiti zgubiti del kavcije. V tem primeru ne bi vzel posode s plinom, ker mi moj gmotni položaj ne dovoljuje, da bi zgubil kar 2.500 lir.

ZAKLJUČNA MANIFESTACIJA OB 10. OBLETNICI OF

Tabor v Krogljah pri Dolini

Naj ne bo zavednega člana OF ali somišljenika, ki ne bi s svojo navzočnostjo potrdil naše enotnosti!

Že lani v mesecu oktobru je bil v Borštu tabor Osvobodilne fronte za dolinski okraj. Na tabor so prišli iz vseh vasi z Brega, mnogo jih je prišlo pa tudi od drugod, da bi skupno z Brežani proslavili Osvobodilno fronto. Po taboru je bil na lepem prostoru tudi kulturni program. Nastopile so tri godbe, pevski zbori, postavila pa se je tudi domača folklorna skupina iz Boršta in Ricmanj.

Tudi letos pripravljajo v dolinskem okraju tabor OF v Krogljah pri Dolini v nedeljo 7. oktobra. To bo zadnji tabor OF v letošnjem letu. Po mnogih uspelih prireditvah in dobro organiziranih razstavah, ki jih je okraj priredil na čast obletnice OF, bo tabor zaključna manifestacija. Zato je tudi dolžnost vsakega zavednega člana Osvobodilne fronte, da prihiti na tabor in da s svojo prisotnostjo potrdi pripadnost k miselnosti vseh Slovencev, ki je in mora ostati po načelih Osvobodilne fronte, če nočemo, da nas bodo italijanski šovinisti zopet omejevali v naših svoboščinah.

Naše vrste so danes okreplje.ne. Posebno po kampanji, ki so jo v gonji za rešitev tržaškega vprašanja vodili italijanski šovinisti in posebno še kominformisti v dobi, ko so v Trstu pripravljali volitve, so mnogi jasno uvideli, da jih hočejo eni kot drugi speljati pod Italijo, kamor noče prav nobeden pravi Tržačan in okoličan. In prav to dejstvo je mnoge pripeljalo na pot Osvobodilne fronte, kot tudi vedno jasnejše spoznanje, kaj je danes Jugoslavija in kakšna je njena neomajna podpora ljudstvu našega ozemlja v njegovi borbi proti ponovnemu zasužnjenju naših tal. Mnogi, ki stoje sedaj sicer ob strani, so pokazali v dobi, ko so pripravljali volitve, pripravljenost voliti Ljudsko fronto, ker edino ona zastopa resnične interese našega prebivalstva pred italijanskimi šovinisti in njihovimi hlapci kominformisti, posebno pa interese Slovencev, ki so narodnostno ogroženi. Braniti hočejo čisto slovenske vasi in dvigniti prosvetno delovanje, ki je eno izmed temeljev nacionalnega razvoja.

Tabor v Krogljah pri Dolini bo dokazal našo enotnost v borbi za naše pravice, zato naj ne bo nikogar iz raznih vasi Brega, da bi se ga ne udeležil. Na tabor pa so vabljeni tudi vsi člani in somišljeniki Osvobodilne fronte iz drugih okrajev. Tov. dr. Jože Dekleva bo govoril o stališču OF do tržaškega vprašanja, ki je danes središče zanimanja ne le našega ozemlja, temveč tudi velikega dela sveta. V krepitev naše zavesti pa bo knjiga naše borbe prikazala zgodovino ljudstva na Primorskem od 1918. leta do danes. Nastopila bo tudi folklorna skupina, dalje godba iz Plavij, ki jo sestavlja 30 godbenikov in pevski zbori.

Vemo, da imajo kmetje prav v dolinskim okraju te dni še mnogo dela v vinogradih, saj je še vedno čas trgatve. Vendar pa naj pohitijo z delom, da bodo lahko v nedeljo vsi prišli na tabor OF, ki naj bo naša velika manifestacija.

Sumljiva širokosrčnost

V teh dneh je v Rimu komisija za finance in zaklad proučila predlog, po katerem bodo osvobojena plačevanja «IGE» (prometni davek) vsa tista podjetja, ki grade v tržaškem industrijskem pristanišču in to za vse tiste surovine, stroje in material, ki je potreben pri gradnji.

Ta zakon so Italijani sprejeli, da bi dopolnili ukaz ZVU, ki je osvobodil podjetja plačevanja «IGE» za vse omenjene izdelke in material, ki bi ijh kupovala v Trstu in v inozemstvu.

Ker se plačuje «IGE» na fakturi in ker ni med Italijo in Trstom carinske meje, je jasno, da so morala podjetja plačevati davek na vse tiste surovine, stroje in naprave, ki so jih kupila v Italiji. Tega davka pa niso plačevala za tisto blago, ki so ga kupovala v tujini. Italijanska drugače tako počasna birokracija je tokrat pohitela in se zaščitila pred tujo konkurenco.

Italija bo na ta način izgubila nekaj rizkih vsot pri davku, ostal pa ji bo monopolni položaj na našem trgu in z njim zagotovljeni veliki dobički.

Nadaljevalna strokovna šola samo v italijanščini

29. oktobra bodo po mnogih šolah začeli s poukom večerni nadaljevalni tečaji za vajenke in vajence z različnih področij industrije, obrti in trgovine. Vsi ti številni tečaji bodo seveda v italijanskem jeziku, kakor da bi ne bilo med vajenci tudi slovenskih fantov in deklet. Nasprotno, zelo veliko jih je, kajti proletariat, iz katerega ta mladina izhaja, je večinoma slovenski. Raznim industrijskim in trgovskim forumom pa niti na kraj pameti ne pride, da bi za slovensko mladino ustanovili slovenske nadaljevalne tečaje.

Pri nas delujejo slovenske strokovne nižje industrijske in trgovske šole, v katerih je veliko število učencev, kar dokazuje nacionalni izvor mladine, ki krepi bodoče vrste delavcev v industriji, obrti in trgovini. Po končani slovenski strokovni šoli pa je mladinec ali mladinka prisiljen, da nadaljuje z učenjem v italijanskem jeziku, če se hoče še naprej izpopolnjevati za svoj bodoči poklic.

Slovensko prebivalstvo Trsta meni, da je ta odnos do Slovencev nepravilen in da bi morala tudi delavska mladina dobiti večerne tečaje v slovenskem jeziku. O tem bi morala industrijska in trgovska podjetja voditi račun.

TRAGIČNI KORAK BOLNIKA V BOLNICI ZA TBC

Skok z 20 metrov visoke verande

Žalostno je pač življenje človeka, čeravno že v letih, ko mora za posledicami tuberkuloze ležati in se kretati v notranjosti velike in vendar zanj, ki bi si želel prostora in svobode, tako majhne bolnice. Hoja iz sobe, kjer ima ležišče, na verando, na vrt ter končno v jedilnico tvori celodnevni program teh že vnaprej obsojenih ljudi. Ni čudno, če si kdo zaželi kljub vsem zdravniškim negam smrt, ki bi ga odrešila ne le trpljenja temveč tudi stalnega premišljevanja o svoji prav nič prijetni bodočnosti. Po položaju teh bolnikov sodeč, lahko razumemo, čeprav ne moremo odobravati, v kakšnem stanju je moral biti 54-letni Alessandro Bassi iz Ul. Monte S. Gabriele 11, ko se je odločil za tak tragičen korak, ki ga je spravil v grob. Mož je bil verjetno že dalj časa, na 7. oddelku za tuberkulozne bolnike v bolnici pri Magdaleni. Včeraj se je pogovarjal z drugimi sotrpini na verandi bolnice, dokler se sledniji niso odpravili okoli 12.20 h kosilu. On je ostal pri mizi in v hitrici napisal razglednico. Ko je bil sam, ni dolgo premišljal, temveč je splezal na ograjo verande in se vrgel v praznino. Po kakih 20 metrih leta je priletel na tla notranjega dvorišča bolnice, kjer je negiben obležal. Uslužbenec bolnice, 26-letni Antonio Fratte iz Ul. R. Abro 9, ki je vse videl, je hitro skočil k njemu in ga s pomočjo drugih ljudi hitro prenesel v majhno sobico v pritličju stavbe ter poklical zdravnika dr. Parlata, ki ni mogel ničesar drugega kakor ugotoviti nastop smrti zaradi zloma reber z verjetnimi notranjimi poškodbami.

Na mizi so našli razglednico, naslovljeno gospe Bassi, za katero sodijo, da je njegova žena, v kateri so oprošča in pozdravlja domače. Truplo nesrečnega moža so po pregledu odpeljali v mrtvašnico bolnice, kjer je na razpolago sodnim oblastem.

Padec električarja

Neki policijski podčasnik, ki se je kretal v bližini Medje vasi, je včeraj popoldne kakih 100 metrov od policijske stražnice opazil na tleh ob vznožju 5 metrov visokega telefonskega droga 48-letnega električarja Domenica Fabretta iz Ul. A. Diaz 2, ki je bil precej potolčen. Policaj je takoj poklical rešilni avto Rdečega križa, ki je kmalu prišel in z vso hitrostjo odpeljal ponesrečenca v našo bolnico. Fabretta so sprejeli na II. kirurškem oddelku, ker ima zlomljenih več reber s poškodbami na pljučih, dalje ima rane na rokah in nad desnim očesom in se je vrh tega pošteno potolkel po kolkih. Njegove poškodbe so precej resne, vendar so zdravniki mnenja, da se bo Fabretto rešil v 40 ali največ v 50 dneh.

Do nesreče je prišlo, ko je Fabretto, ki je zaposlen pri Selvegu, stal privezan na visokem drogu in se mu je nepričakovano strgal varnostni pas, ki ga ima vsak električar med popravilom na drogovih.

Ženska z avtom v Vespo

V trenutku ko je 24-letna Ana Bressani iz Miramarskega drevoreda hotela s svojo «Aprilio» zaviti pri Portici di Chiozza proti Ul. C. Battisti, se je zaletela, četudi narahlo, v «Vespo», na kateri sta se vozila 19-letni Giovanni Trincone, stanujoč na Scala Bonghi 35, in 41-letni Guglielmo De Carelis iz iste lice št. 28. Pri tem pa je samo De Carelis utrpel nekaj škode, ker se je moral zateči v bolnico, zaradi majhne rane na nogi, ki se mu bo zacelila v 4 dneh.

Nepreviden dijak s kolesom v motor

20-letni Antonio Seriani iz Ul. Negrelli 18 je hotel za krmilom svojega motofurgončina zaviti v predor, ki pelje k Senenemu trgu, ko se je vanj zaletel 14-letni dijak Giulio Bazzaro od Sv. Sobote 270, ki je verjetno preveč dirjal s svojim kolesom. Neprevidnega dijaka je sunek vrgel ob tla, kjer se je zvijal v bolečinah, dokler ni prišel rešilni avto, ki ga je odpeljal v bolnico. Ker so mu ugotovili zlom lopatice, so ga pridržali na ortopedskem oddelku, kjer se bo 40 dni kesal zaradi neprevidne vožnje.

Cestna nezgoda

27-letni begunec Dragutin Pinta, stanujoč v taborišču pri Jezuitih, je imel med sprehodom z nekim tovarišem pravcato smolo, kajti prav na Miramarskem drevoredu v bližini Rojana se je zaletel vanj 32-letni Antonio Poldrugovaz iz Ul. Settefontane 147. Poldrugovaz, ki se je vozil na motorju, je sicer zavrl, da bi preprečil karambol, vendar se je umaknil le enemu, medtem ko je Pinta zletel na tla. Ponesrečenca so sprejeli na II. kirurškem oddelku, kjer si bo moral svoje rane na glavi, na bradi in nad očesom zdraviti 10 dni.

Po trčenju se je odpeljal toda vrniti se je moral po pomoč

Bilo je okoli 17. ure, ko je 26-letni Jože Milič doma s Proseka — postaje št. 3 zašel na ovinku s svojim motorjem proti sredini ulice na Proseku in trčil v «Fiat 1100», katerega je vozil lastnik, 26-letni Pietro Gorgato stanujoč na Korzu 24, ki je tedaj privozil iz nasprotne smeri. Milič je v velikem loku zletel na tla, vendar se je takoj pobral in ker je motor ostal nepoškodovan, je mirno nadaljeval svojo pot do doma. Šele kasneje se je zatekel k zdravniku ambulatorija v Nabrežini, kjer so mu ugotovil verjetni zlom stopala desne noge in razne praske. Ni znano, če se je Milič, ki se bo moral zdraviti 40 dni, zatekel v našo bolnico.

Neroden izstop iz avtobusa

Namesto da bi se odpravil na delo v Tržaški arzenal, kjer je zaposlen, se je moral 26-letni Marcello Pizzica iz Ul. Flavia 6 zateči v bolnico, kjer ga bodo pridržali precej časa.

Mož je na končni avtobusni postaji hotel hitro izstopiti vendar je nerodno stopil na tla, pri čemer se je zvil levo nogo z verjetnim zlomom gležnja. Njegovi tovariši so ga s težavo zavlekli do vratarja tovarne, od koder so ga s privatnim avtom odpeljali v bolnico.

Lutkovno gledališče

v novi sezoni v veselje in zabavo vseh otrok

Kdor še ni prisostvoval lutkovni predstavi, ta si še predstavljati ne more, kaj pomeni lutkovno gledališče za najmlajše, koliko zabave, smeha in tudi pouka jim lahko nudi. Noben še tako lep film ne more navdušiti otrok tako, kot jih lahko navduši lepa in primerna lutkovna predstava, v kateri se vrstijo na majhnem odru lutke, ki pa niso več samo lutke temveč postanejo v očeh otrok če žive osebe, ki se kretajo po odru sem in tja ter vzbujajo s svojimi gibi in govorom smeh in zanimanje med mladim občinstvom. Da je lutkovna predstava res nekaj zelo zanimivega in zabavnega, nam kaže že dejstvo, da se poleg otrok udeležuje te tudi veliko število odraslih, ki z nič manjšim zanimanjem spremljajo zgode in nezgode majhnih lutk.

Takšno lutkovno gledališče vodi pri nas v Trstu tov. Marsič, ki ga vsi otroci že dobro poznajo; saj je ni vasi, ki je ne bi bil obiskal s svojim lutkovnim odrom. Lahko rečemo, da so njegove predstave vedno dobro obiskane in kako tudi ne, saj se že dolgo pred napovedanim dnevom vrti pogovor samo okrog tega, kakšna bo prihodnja lutkovna predstava, kaj vse si bo izmislil brihtni Pavliha in koliko se bodo otroci na njegov račun nasmejali.

Zato je razumljivo, da so sedaj tržaški otroci nekoliko razočarani, ko že nekaj časa ni bilo lutkovnih predstav. Povsod so z nestrpnostjo pričakovali tov. Marsiča in njegov lutkovni oder, pa ga ni bilo. Kot smo izvedeli, je to le trenutna prekinitev «lutkovne sezone», ki jo je zakrivila nenadna obolelost tov. Marsiča. Vse kaže da bo tudi ta ovira kmalu odstranjena in tako bodo otroci lahko že v kratkem videli priljubljenega Pavliho, ki bo z novim programom razveselil svoje majhne obiskovalce.

Da bi lahko naše najmlajše že nekoliko pripravili na program, ki ga ima v načrtu tov. Marsič smo ga povprašali, kaj novega je naštudiral za prihodnje lutkovne predstave. Rad nam je dal nekaj pojasnil; vsega nam seveda ni hotel zaupati, pa tudi mi bi vsega ne mogli izdati, ker bi potem predstava sama ne bila tako zanimiva. Na vsak način pa vemo, da bo nov program razdeljen v dva dela: prvi del bo nekaka agitacija za Kulturni dom v Trstu, drugi del bo pa prepuščen Pavlihi, njegovim zgodam in nezgodam.

Ker je nov program izvajal že pred otroki v počitniških kolonijah v Istri, nam je tov. Marsič lahko povedal, kako so ga otroci sprejeli in kako jim je ugajal. Po njegovem je bilo zanimanje majhnih obiskovalcev za dogajanje na odru nadvse pričakovanje veliko. Sam se je čudil, kako so otroci sodoživljali borbo Pavlihe proti reakcionarki «Cinci Marinci» ter črnosrajčniku, ki hočeta oba preprečiti, da bi bil v Trstu postavljen slovenski kulturni dom. Ko se vname borba med hrabrim Pavliho ter črnosrajčnikom in Cinco Marinco, ni bilo v dvorani otroka, ki ne bi bil hotel s čimer koli pomagati svojemu junaku da, bi čimprej premagal sovražnike slovenskega kulturnega doma. Naravnost huronsko vpitje je sprejelo besede Cince Marince, ki je trdila, da Slovenci ne bodo imeli svojega kulturnega doma «Imeli ga bomo, imeli, pa še kmalu» je bil soglasni odgovor razgretih otrok. Nobena akcija bi ne mogla tako navdušiti otrok za pomoč pri nabiranju prispevkov za Kulturni dom, kot jih je navdušil prav ta majhen prizorček, katerega je priljubljeni Pavliha zaključil s pozivom, da store tudi otroci po svojih močeh, da bo v Trstu čimprej zgrajen slovenski Kulturni dom.

Drugi del programa, ki traja v celoti dobro uro, nosi naslov: «Pavliha v stiski». In je res velika ta stiska, saj se mora ubogi Pavliha zagovarjati pred sodiščem, ki ga dolži, da je ukradel denar stari skopulji. No, pa se na koncu le izkaže Pavlihova nedolžnost ter so vsi otroci veseli, ko ga vidijo zopet na svobodi, veselega in čilega, pripravljenega, da jih zopet razveseli ter pove kaj zanimivega.

Pavliha je vedno tisti junak, okrog katerega se vrti vsa zgodba; zato ni čuda, da ga otroci tudi najbolj poznajo in seveda zelo pogrešajo. Tov. Marsič nam je ob koncu razgovora povedal, kako ga je pred dnevi nagovorila v tramvaju neka tovarišica iz Saleža, ki ga je prosila, naj bi čimprej prišel s svojim gledališčem v njihovo vas: «Otroci vas že nestrpno pričakujejo. Rekli smo jim, da morajo biti pridni, ker sicer ne boste prišli. No, pa so sedaj res pridni, a vas kljub temu ni!»

Kot že rečeno, bo lutkovno gledališče že v prihodnjih dneh pričelo ponovno delovati. Tov. Marsič namerava obiskati vse vasi in predele mesta, kjer bo le na razpolago prostor, v katerem bi lahko bila predstava. «Moja naloga bo, da se čimprej zglasim povsod z lutkovnim odrom, naloga tržaških otrok pa bo, da se predstav v čimvečjem številu udeležijo. Saj jim nudi nov program obilo zabave, pa tudi mnogo poučnega.

KOMORNI ZBOR

bo imel svoj prvi letošnji koncert v
SOBOTO 6. OKTOBRA 1951 V AVDITORIJU
s sledečim sporedom:

1. Anton Foerster: «Naše gore».
2. Gustav Ipavec: «Lahko noč».
3. Oskar Dev: «Zarja».
4. Anton Foerster: «Ljubica».
5. Anton Nedved: «Nazaj v planinski raj!»
6. Hugolin Sattner: «Pozimi iz šole».
7. Gojmir Krek: «Tam na vrtni gredi».
8. Anton Lajovic: «Pomladni spev».
9. Anton Lajovic: «Kroparji».
10. Vasilij Mirk: «Odkrij nam zarja svoj obraz!»
11. Janko Ravnik: «Poljska pesem».
12. Emil Adamič: «Mlad junak».
13. Ubald Vrabec: «Kresno jutro».
14. Ubald Vrabec: «Mi».
15. Ubald Vrabec: «Vstajenje Primorske».

ZAČETEK OB 21. URI.

Vabila se dobe na Opčinah v pekarni Čok, v Barkovljah v drogeriji Sajmer, pri Sv. Ivanu v trafiki Prosen ter v tiskarni v Ulici sv. Frančiška št. 20 od 11. do 13. in od 17. do 18.30 ure. Za člane Glasbene Matice so vabila samo na sedežu v Ul. sv. Frančiška štev. 22.

OF

Okrajni odbor OF za Nabrežino priredi dne 20. in 21. oktobra enodnevni in dvodnevni izlet v **Komen**. Vpisovanje je na sedežu OF in traja do 5. oktobra. Izletniki se bodo lahko posluževali avtobusov ali pa lastnih prevoznih sredstev, avtov in motorjev.

DELAVCI!
Poslušajte vsak petek ob 20.15 uri oddajo radia jugoslovanske cone Trsta «Iz delavskega sveta».

Vozni red avtobusov za tabor v Krogljah pri Dolini

Avtobusi odpeljejo z glavne avtobusne postaje v sledečih urah: 10.30, 12.30, 13., 13.30, 14., 14.30, 15. s postajami na Trgu Garriera, Senenem trgu in pri Sv. Soboti.

Udeleženci se bodo lahko vračali prav tako z avtobusi od 18. ure dalje do zaključka proste zabave.

Za pevski zbor Prosek-Kontovel odpelje avtobus s Križade na Proseku ob 13. uri.

Avtobus iz Plavij bo odpeljal ob 13.30.

Parada britanskih sil

Dne 12. oktobra ob 10.30 uri bo nastopil prvi bataljon polka South Lancaster v vojašnicah v ulici Rossetti na paradi v navzočnosti vrhovnega poveljnika, general-majorja sira Johna Wintertona.

Izlet motociklistov

Pripravljalni odbor moto kluba v Skednju priredi 3. in 4. novembra t.l. izlet z motorji na Bled. Informacije in vpisovanje v Skednju, v gostilni pri «Belem konjičku» do 15. t.m.

Gledališče «Verdi»

Nadaljuje se pri gledališki blagajni prodaja listkov za koncert «Nagrada tržaškega mesta», ki bo prihodnjo soboto. Nastopili bodo orkester Tržaške filharmonije, pianistka Ornella Puliti-Santoliquido, soprana Lavra Cavalieri in Liliana Hussu ter ženski pevski zbor gledališča Verdi. Dirigiral bo Luigi Toffolo. Spored bo vseboval Mendelssohnove, Mannove in Brahmsove skladbe.

Mladinski izlet v Sežano in okolico

Zveza antifašistične mladine priredi v nedeljo 14 t.m. izlet v Sežano in druge okoliške vasi. Izlet bo peš in s kolesi, ob zadostnem številu prijavljenih tudi z motorji ali scooterji. Prijavite se lahko dnevno od 10. do 12. ure in od 17. do 19. ure do vključno sobote opoldne na mestnem odboru ZAM v Ul. Machiavelli 13.II, kjer dobite vse nadaljnje informacije.

Izleti PDT

Izlet v Opatijo, na Učko in Crikvenico, ki je bil napovedan za 14. t. m. bo 21. t. m. Vpisovanje v Ul. Machiavelli od 17. do 19. ure do 10. t.m.

Odhod na Trstelj bo v nedeljo ob 6. uri zjutraj od začetka Ul. F. Severo.

Izlet P.D. Škedenj v Črni kal

Prosvetno društvo v Skednju organizira za 21. t.m. izlet članov in simpatizerjev v Crni kal, kjer bo vaška prireditev in počastitev obletnice 12 padlih borcev, padlih dne 2.X.1943, med katerimi dva iz Skednja. Vpisovanje na sedežu v Skednju vsak dan ob 17. do 20. ure, do vključno 8. t.m.

ROJSTVA, SMRTI IN POROKE

Dne 4. oktobra 1951 se je v Trstu rodilo 9 otrok, umrlo je 9 oseb porok pa je bilo 23.

CIVILNE POROKE: uradnik Antonio Privitera in šivilja Lucile Azzara.

CERKVENE POROKE: mizar Enrico Poropat in gospodinja Natalia Predonzan, narednik angleške vojske Albert Dew in gospodinja Vittorina Pellicoro, električar Sergio Sacchetti in frizerka Laura Ria, vojak ameriške vojske Henry J. Witenauer in gospodinja Violetta Marchesi, zidar Narciso Pettirosso in trg. pomočnica Jolanda Pettirosso, uradnik Silvano Novacco in šivilja Maria Duce, geometer Umberto Stefani in gospodinja Licia Bassani, nogometaš Antonio Sessa in gospodinja Edda Simšič, električar Luciano Pravisani in frizerka Nives Pribac, kemik dr. Emilio Gallessi in profesorica dr. Silvia Quarantotto, delavec Bruno Petirostso in gospodinja Bruna Dusconi, kapitan mornarice Stellio Romito in uradnica Argia Sorz, mehanik Giuseppe Esca in uradnica Anna Diretti, mehanik Giorgio Nicoli in delavka Antonia Possa, šofer Ervino Comuzzi in gospodinja Vincenza Zagaria, električar Giuseppe Karmasin in trg. pomočnica Luigia Gaburro, delavec Angelo Biasissi in gospodinja Raffaela di Maio, trg. zastopnik Sergio Bencini in uradnica Maria Carone, uradnik Nerso Deffent in gospodinja Grazia Carone, mizar Bruno Pellizzato in trg. pomočnica Margherita Lampe, mizar Giovanni Valenčič in tkalka Maria Zele, delavec Angelo Marjani in šivilja Fernanda Coverlizza.

IZ ISTRSKEGA OKROŽJA

Pred II. festivalom italijanske kulture

Italijani, ki živijo v Istrskem okrožju, stojijo znova pred vrati velikega kulturnega dogodka. Prihodnje dni se bodo namreč začele po posameznih krajih kulturno — umetniške manifestacije, ki bodo v Kopru, Izoli in Bujah. Nastopali bodo v prostorih gledaliških dvoran pevski zbori, orkestri, godbe in dramske družine. Piran pa je bil letos izbran za glavne kulturne in umetniške prireditve. Mesto slavnega violinista Tartinija bo tako zaživelo nekaj dni, ki bodo ostali nepozabni in neizbrisni v spominu vseh, ki se bodo udeležili kulturnih in umetniških predstav.

Na tem festivalu bodo italijanski kulturni krožki pokazali uspehe, ki so jih dosegli v razdobju enega leta. Lahko rečemo, da je bilo to leto leto velike delavnosti in priprav. Italijani Istrskega okrožja so lahko upravičeno ponosni na te uspehe, ki so bili doseženi v še ne dveh letih od ustanovitve Združenja Italijanov. Že med letom smo bili priče raznim kulturnim nastopom, tako italijanskega kulturnega krožka «A. Gramsci» v Kopru in drugih v Izoli, Piranu itd. Videli smo, kako so delovni ljudje brez razlike narodnosti ne le razvijali kulturno delovanje ali svojo narodno kulturo neovirano, ampak da so dobivali vso potrebno moralno in materialno pomoč ljudske oblasti.

Na festivalu bodo sodelovale dramske skupine, orkestri, mandolinistične skupine, pevski zbori, folklorne skupine, baleti, ki jih bodo sestavljali odrasli in šolarji. Vsi kulturni krožki iz Kopra, Izole, Pirana, Buj, Umaga, Momjana, Grožnjana, Novega grada, Sv. Lucije itd. bodo sodelovali na festivalu.

Povezano s festivalom bodo v Piranu odprte tudi slikarske in kiparske razstave. Razstave bodo odprte za obisk ves teden od 21. do 28. oktobra. Razstavljali bodo slikarji in kiparji Toto Oreste, Attilio Fonda, Lucijan Parovel in drugi.

Važen dogodek bo tudi odkritje manjšega doprsnega kipa velikega misleca in humanista Petra Pavla Vergeria, moža, ki je delal za mirno sožitje in sodelovanje med ljudmi raznih narodnosti na tem ozemlju. Ta doprsni kip bo odkrit na osemletki v Kopru.

Združenje Italijanov Istrskega okrožja je te dni naslovilo na vse Koprčane poziv za zbiranje prispevkov za postavitev spomenika Petru Pavlu Vergeriu. V pozivu je med drugim poudarjeno, da prav gotovo ne bo nobenega, ki ne bi dal svojega prispevka, da se postavi dostojen spomenik človeku, ki je kazal pot demokracije, ki je danes otipljiva resnica.

Uspehi v piranski ladjedelnici

Kaj pomeni za delavce, če sami upravljajo podjetja, je zgovoren dokaz velika delovna zmaga, ki so jo v teh dneh dosegli delavci v piranski ladjedelnici. Dober teden pred zaključkom meseca so presegli produktivni plan za 4 odstotke. Uvedba novih gospodarskih ukrepov je vplivala, da so pri nekaterih delih uspeli znižati proizvodno ceno za 50 odstotkov.

Kako so delavci lahko dosegli take uspehe? Kaj je vplivalo, da je pri delavcih tak delovni elan? Med prvimi dobrimi učinki je bila kategorizacija delavcev in plače, ki jih sedaj prejemajo po njihovi delovni sposobnosti in specializaciji. To je bila velika spodbuda za vse delavce, ki si sedaj prizadevajo, kako bodo več napravili in naravno tudi več zaslužili. Več navadnih težakov je spodbudenih po večjih plačah, ki jih prejemajo kvalificirani delavci, zaprosilo, da bi bili nameščeni v raznih delavnicah, kjer bi se priučili kakšnega poklica.

Drugo dejstvo ki je imelo ugoden odmev, je bila ureditev delovnih mest, ki jo je izvršil delavski svet. Imeli so v svoji sredi tri delavce, ki so bili prava «mrtva stanica» v živem in delovnem telesu kateri so se vrinili med nje in poizkušali porušiti enotnost kolektiva. Naravno, da so bili odslovljeni iz dela. S tem, da so v posameznih oddelkih imenovali odgovorne tovariše in prav tako v skladiščih, so znatno znižali čezmerno porabo materiala. Vplivala je tudi vpeljava ustreznih norm. Prej je večina delavcev presegala normo za 100 do 200 odstotkov, kar ni bilo v skladu z realno normo. To je povzročalo višanje proizvodnih cen Z novo vpeljanimi normami pa večina delavcev presega za 13 odstotkov.

Tudi odnos do dela se je zelo izboljšal in se je odstotnost znižala od 18 odstotkov na 8 odstotkov.

Delavski svet se zanima za življenjske pogoje delavcev in obravnava na svojih rednih sejah vsa tekoča vprašanja. Na sejah debatirajo člani delavskega sveta o proizvodnih planih in kako bodo te plane realizirali.

Delavski svet piranskih ladjedelnic se tako tudi, da bi delo potekalo čim bolj in da bi člani dobili za svoje delo primerne plače, kot jih zaslužijo.

Ankaran

Pred petimi meseci je bilo dano na razpolago našim zdravstvenim ustanovam popolnoma obnovljeno in preurejeno zdravilišče, opremljeno z vsemi potrebnimi modernimi aparati. Med drugimi razpolaga to zdravilišče tudi z najbolj modernim rentgenskim aparatom, ki ga skoro še v Sloveniji nimajo enakega. Ustanovitelj zdravilišča na Golniku dr. Neubauer je izjavil, da dela res prvovrstne posnetke.

Sedaj nameščajo v notranjosti zdravilišča moderno pralnico, za katero so dobili potrebne stroje iz Milana in potrošili zanje nad dva milijona lir. Vsi stroji bodo delovali avtomatično. Za pomoč v kuhinji so dobili razne stroje, ki bodo zelo olajšali delo kuharicam.

Zadnje čase, je bilo odpuščenih okoli 20 bolnikov, ki so se uspešno zdravili štiri mesece in tudi popolnoma ozdravili v tem zdravilišču.

Bolniki iz Trsta, ki se zdravijo v tem zdravilišču, pravijo, da niso mogli verjeti, da je v naši coni kaj tako popolnega.

Šmarje

Skoro vsako leto imamo težave z vodo, ker stalnih studencev v našem kraju ni. Ob času suše moramo vodo dovažati iz grap pod vasjo, ali pa celo iz Kopra s kamioni. Krajevni ljudski odbor je to vprašanje že večkrat pretresal in je prišel do zaključka, da bi bila skoro še najboljša rešitev, če bi napravili vodovod od Rižane in ga speljali na Planjave nad Šmarjami. Tako bi bilo rešeno vprašanje za več vasi kot: Koštabono, Puče, Novo vas, Šmarje z vsemu manjšimi vasmi tega sektorja. Ako bi bilo to izvedljivo, bi imeli koristi ljudje velikega dela Koprskega, kjer razen obalnih mest in krajev še nimajo vode. Na vsak način bo treba resno misliti, da se vprašanje vode dokončno reši. Če ne bi bilo mogoče po prej navedenem načinu, bo treba graditi vodnjake in rezervoarje na krajih izvirkov.

Z GORIŠKEGA

SEJA OBČINSKEGA UPRAVNEGA ODBORA

Popravilo ceste iz Gradiškute v Števerjan

Na svoji zadnji seji so občinski odborniki odobrili vrsto sklepov upravnega značaja in proučili dve pritožbi, od katerih se prva nanaša na neki cepilnik in žago, druga pa na postajanje avtobusov v Ul. G. Cascino.

V zvezi z omenjenimi pritožbami so nekateri odborniki izrazili svoje mnenje, na podlagi katerega bo odbor zavzel svoje stališče in skušal ugoditi prošnji pritožencev.

Nato je odbornik prof. Digianantonio poročal o stanju otroškega vrtca v Štandrežu ter o popravljalnih delih, ki so v tem poslopju v teku, in omenil bližnji sprejem omenjenega otroškega vrtca pod upravo ONAIR.

Odbor je nadalje pristal na napeljavo električne razsvetljave na del Rojc in na popravilo ceste, ki iz Gradiškute pelje v Števerjan. Sledilo je poročilo dr. Levija o razširitvi zdravniškega in prehranjevalnega oddelka v zvezi s sklepi, ki jih je odbor glede tega pred časom sprejel.

V diskusiji, ki je sledila poročilu, so odborniki prišli do zaključka, da je treba načrt, katerega izvedba bo stala 15 milijonov lir, na vsak način uresničiti. Vendar pa da je treba proučiti najboljši način njegove uresničitve Na predlog župana so sklenili, da bodo natančno proučili posamezne predloge in z njihovo pomočjo prišli do dokončnega sklepa.

Odbor je snoči nadaljeval s sejo ter pregledal obračun občinskih podjetij za leto 1950 ter položaj začasnih uradnikov v zvezi z zavarovanjem.

Slab konec nepoštenega posla

Morda se bo kdo čudil če rečemo, da je v našem mestu postala kraja koles poklic, ki nudi vsakdanji kruh marsikateremu spretnemu tatiču. Prav gotovo pa so med njimi tudi taki, ki svojo srečo poskušajo v sosednih italijanskih pokrajinah očitno zato, da bi jih policijski organi ne mogli tako naglo izslediti.

Med takimi medpokrajinskimi poklicnimi tatovi koles je tudi 52-letni Vito Dozzo iz Tržiča. Omenjeni mož je namreč svoj posel že od pričetka leta dalje opravljal z velikim pridom. Med tem časom je v videmski, treviški in goriški pokrajini ukradel že šest koles. To je izpovedal policijskim organom, ko so ga končno prijeli.

Dozzo je namreč tudi v našem mestu poskušal s svojo tatinsko srečo. Ukrasti je nameraval kolo Danile Merlo iz Gorice. K sreči je žena v pravem trenutku opazila Dozzovo namero in poklicala stražnika. Dozzo je bil naenkrat obkoljen in mu ni preostalo drugega, kot da je vse lepo priznal. Slab konec slabega posla!

Konec prodaje Unrrinega blaga

Pokrajinski urad za mednarodno pomoč sporoča, da odslej dalje ne bodo več prodajali tkanine in volnene odeje UNRRA v preostalih dveh prodajalnah v Gorici.

Opozarjamo prebivalstvo, naj ne prihaja več v urade AAI, ker ne bodo izdajali nakazila za nakupovanje omenjenega blaga, ker so ga že odposlali drugam.

Draginjska doklada za oktober - november

Zveza trgovcev za goriško pokrajino sporoča, da je lestvica za izplačilo draginjske doklade ostala doslej nespremenjena. Delodajalci bodo zatorej draginjsko doklado za dvomesečje oktober-november izplačali po lestvici za dvomesečje avgust-september.

Vesti za učitelje

Šolsko skrbništvo sporoča vsem učiteljem, ki so vložili prošnjo za poučevanje na večernih tečajih, da je pri šolskem skrbništvu in didaktičnih ravnateljstvih na vpogled lestvica prositeljev.

Proti morebitni netočnosti lestvice lahko vložijo interesenti priziv na kolkovanem papirju najkasneje do 10. oktobra.

Davčna posvetovalnica v Ljudski čitalnici

Sporočamo vsem davkoplačevalcem, da zapade zadnji rok za prijavo dohodkov dne 10. oktobra.

V Ljudski čitalnici v Ul. Ascoli 1 bosta od danes dalje vsak popoldne davkoplačevalcem na razpolago davčna izvedenca, ki bosta vsakomur dajala pojasnila v zvezi s prijavo dohodkov za odmero davkov.

Priprave za ljudsko štetje

Pod predsedstvom prefekta se je te dni sestala pokrajinska komisija za izvedbo devetega ljudskega štetja in tretjega popisa industrije in trgovine. Prisotni so bili predstavniki Trgovinske zbornice, raznih ustanov ter sindikalnih organizacij.

Govoril je najprej predstavnik Trgovinske zbornice in pokrajinskega urada za izvedbo štetja dr. Candutti, ki je pojasnil pomen sedanjega ljudskega štetja. Seznanil je komisijo o vsem do sedaj opravljenem delu. Spregovorili so tudi ostali člani komisije. Vsak je s svoje strani osvetlil to vprašanje. Prefekt pa je pozval navzoče, naj svojo nalogo čim pravilneje opravijo.

Sestanku je še vedno prisostvoval prefekt Palamara, kajti novoimenovanega prefekta Benussija je te dni sprejel predsednik republike Einaudi. Verjetno bo svojo službo nastopil 11. oktobra.

Obmejne blagovne izmenjave v avgustu

Vestnik Trgovinske zbornice, ki je izšel pred dnevi objavlja, podatke o obmejnih blagovnih izmenjavah med Jugoslavijo in Italijo v mesecu avgustu.

V tem mesecu je Trgovinska zbornica izdala 10 uvoznih dovoljenj, na podlagi katerih je bilo uvoženega za 17.080.000 lir blaga, in sicer: parketov, drv, premoga, klavne živine ter suhih gob.

Izvoznih dovoljenj so izdali 7, na podlagi katerih so izvozili za 3.750.000 lir blaga, in sicer: nadomestne dele za avtomobile in motorje, električni material, otroške vozičke in južno sadje.

Seja pokrajinskega sveta

Na svoji zadnji seji, kateri je predsedoval odv. Culot, je odbor pokrajinske uprave sklenil, da bo prihodnji ponedeljek 8. oktobra seja pokrajinskega sveta. Seja bo v dvorani deželnih stanov na gradu.

Globe inspektorata za delo

V preteklem mesecu avgustu je Inspektorat za delo v Vidmu ugotovil 125 prekrškov zakonov socialnega skrbstva v naši pokrajini in naložil za 5.771.233 lir globe.

Nadalje je izterjal za 16.186.012 lir zaostankov in neplačanih prispevkov.

ADEX-IZLETI

ENODNEVNI IZLET
dne 21. oktobra v
Komen
Podgrad
Obrov
Solkan

DVODNEVNI IZLETI
dne 20. in 21. oktobra v
Opatijo
Poreč

Vpisovanje od 1. do 6. oktobra. — Tel. št. 29-243

Vsem sorodnikom, prijateljem in znancem sporočamo žalostno vest, da nas je po dolgem trpljenju za vedno zapustil v starosti 73 let naš preljubljeni soprog, brat in stric

Grgič Karel (Martinov)

Pogreb dragega pokojnika bo danes popoldne iz Padrič na bazoviško pokopališče.

Žalujoči žena, bratje, sestre in ostalo sorodstvo.

Padriče, 5. oktobra 1951.

Koroški Slovenci

pri državnem predsedniku

Med svojim dvodnevnim bivanjem na Koroškem je zvezni prezident dr. Theodor Koerner sprejel v Celovcu delegacijo koroških Slovencev.

Glede na to, da je potrebno opozoriti najvišjega državnega predstavnika na nepovoljni narodnostni položaj koroških Slovencev in da pridejo težnje slovenskega prebivalstva ob tej priliki do čim bolj strnjenega izraza, sta se Demokratična fronta delovnega ljudstva in Krščanska ljudska stranka sporazumeli, da v skupni delegaciji pozdravita zveznega prezidenta in mu predložita najbolj pereče zahteve koroških Slovencev.

V delegaciji so Demokratično fronto zastopali dr. Franc Petek, dr. Mirt Zwitter in Janko Ogris, Narodni svet koroških Slovencev oziroma Krščansko ljudsko stranko pa prof. dr. Joško Tischler, dipl. trg. Janko Urank in Franc Mertel. Sporazumno je v imenu delegacije povzel besedo dr. Petek, ki je iznesel in predal g. zveznemu prezidentu kratko spomenico naslednje vsebine:

Gospod zvezni prezident!

V imenu koroških Slovencev in njihovih organizacij Vas pozdravljamo v naši deželi, v kateri živita že nad tisoč let dva naroda drug poleg drugega.

Naše prebivalstvo bi bilo želelo, da Vam med Vašo vožnjo v vseh krajih južnega predela dežele predloži svoje težnje. Glede na preobremenitev gospoda zveznega prezidenta in zaradi izkušenj, da žal na Koroškem nestrpni elementi prav take priložnosti zlorabijo za napade in nacionalno ščuvanje, smo se odločili, da pozdravimo gospoda zveznega prezidenta samo v Celovcu.

Ob tej priložnosti si dovoljujemo, da Vas, velespoštovani gospod zvezni prezident, opozorimo na dane razmere v deželi, ki nasprotujejo enakopravnosti vseh državljanov, kakor je zasidrana v mednarodnih pogodbah in v avstrijski zvezni ustavi.

Čeprav se mnogokrat poudarja spoštovanje zajamčenih pravic naše narodnostne skupine, so ostale naše upravičene zahteve po ustanovitvi slovenske gimnazije, po odgovarjajoči ustanovi za vzgojo učiteljev na dvojezičnih šolah ter po kmetijski šoli do danes neizpolnjene. Neodgovorni krogi so v zadnjem času na delu, da bi preprečili celo z zakonom zasidrani malenkostni pouk slovenskega jezika na dvojezičnih šolah.

Nadalje opozarjamo, da slovenščine, čeprav je drugi deželni jezik, nikjer v javni upravi ne upoštevajo. Prav tako niso Slovenci primerno zastopani v javnih uradih.

Nadaljnja težka krivica je trajno očitno zapostavljanje pretežno po Slovencih naseljenega južnega dela dežele pri gospodarskih ukrepih in podporah. Posledica tega je, da predvsem naše kmečko prebivalstvo, ki sestoji večji del iz malih kmetov, ne more dohajati gospodarskega razvoja.

Imamo za svojo dolžnost, da gospoda zveznega prezidenta izrecno opozorimo na vse te nepovoljne razmere, ker vemo, da bodo drugi poskušali prikazati te razmere gospodu zveznemu prezidentu v nasprotni luči.

Gospod zvezni prezident! Mi zahtevamo samo enakopravnost in spoštovanje naše narodne samobitnosti. Uresničitev teh načel bo ustvarila in pospeševala mirno sožitje obeh narodov v deželi.

V tem smislu pozdravljamo Slovenci najvišjega predstavnika države v naši domovini.

Za
Krščansko ljudsko fronto
dr. J. Tischler l. r.
predsednik,

Za
Demokratično fronto delovnega ljudstva
dr. F. Petek l. r.
predsednik

Po prevzemu spomenice se je zvezni prezident oprostil, da ne more takoj odgovoriti, in je predal besedo deželnemu glavarju, ki da je o stvari poučen. Deželni glavar je govoril o dvojezičnih šolah, nato pa je dr. Tischler poudaril, da so težave vsega vprašanja le v tem, da ni nobenega pristojnega mesta, marveč se zvezna vlada izgovarja na deželno vlado, leta pa pravi, da je za manjšinska vprašanja pristojna zvezna vlada. Zvezni prezident se je zanimal, če ne obstaja kakšna komisija, ki bi se bavila s temi vprašanji, na kar mu je deželni glavar odgovoril, da bi kaj takšnega sedanji deželni zbor ne hotel sprejeti.

Zvezni prezident je opozoril na napade proti deželnemu glavarju, ker da je Slovencem preveč dal, s slovenske strani pa je bilo ugotovljeno, da ga Slovenci upravičeno grajajo, ker nič ne da. Kakor kaže, je nato dejal zvezni prezident, je deželni glavar našel pravo pot, ker je mogoča le mirna rešitev, drugače pride do ekstremov, kakor smo jih že doživeli. Dr. Petek je opozoril na nasilno reševanje po letu 1941, na kar je deželni glavar izjavil, da ne gre, da bi deželno vlado delali odgovorno za to, kar se je dogajalo v tistih letih. Trudimo se, je poudaril, da bi našli zadovoljivo rešitev za oba dela, upoštevati pa moramo sedanje razmere.

Ko se je zvezni prezident zanimal za število slovenske narodne skupine, so mu s slovenske strani odgovorili, **da se manjšinska vprašanja ne dajo reševati na podlagi številk, marveč je na strani večinskega naroda potrebna visoka politična morala, potrebno je, da se večinski narod ne zaveda le svojega števila, marveč tudi svojih dolžnosti do drugega naroda.** Dr. Mirt Zwitter je izjavil, **da seveda tudi koroški Slovenci stremijo po mirnem sožitju, odločno pa morajo zavrniti trditve, da so zahteve po slovenski gimnaziji in kmetijski šoli narodni šovinizem. Te zahteve so le take, kot so jih kolonialnim narodom že izpolnili.**

V današnjem času, je dejal zvezni prezident ob koncu, morajo narodi najti skupno pot in stremeti po mirnem sodelovanju. S slovenske strani pa so zaključili razgovor z zagotovilom, da pri Slovencih ne bo manjkalo dobre volje, da pa morajo doprinesti svoj delež tudi avstrijske oblasti.

«Prijat'li obrodile so trte vince nam sladko...»

SPREHOD SKOZI VINOGRADE V TRŽAŠKI OKOLICI

Letos bo več vina kot lani

Škoda zaradi suše in „kiseljka" - Marsikje bo pridelek dvakraten v primeri z lanskim letom - Ponekod že vre mošt

Križani nosijo brente po strmini na glavno cesto

Da je čas trgatve, vemo v Trstu le po tem, da so stojnice na trgih in prodajalne sadja polne raznovrstnega grozdja, ki ga gospodinje pridno kupujejo. Uradnik ali delavec pač nima časa, da bi med tednom skočil v tržaško okolico in pogledal, kako je letos s trgatvijo ter si pri takem izletu seveda privoščil nekaj grozdov domačega grozdja. Nedelje pa, — kdo bi o njih govoril, saj smo imeli do sedaj samo dež in burjo, a ob takem vremenu se je le malo komu ljubilo na izlet v zračno tržaško okolico.

Dež, ki so ga meščani na tihem preklinjali, je več koristil kot škodil dozorevajočemu grozdju. Kmetje so zadovoljni, kajti prejšnja suša je nekoliko škodovala rasti trte, tik pred trgatvijo pa se je le nekoliko spremenilo na bolje. Seveda je precej odvisno od lege vinogradov, ali jim je suša škodovala, kajti trte v ravnini, t. j. v dolinah, so manj trpele kot tiste v rebrih, kjer voda takoj odteče. Dober pridelek je odvisen tudi od negovanja vinogradov; trta je kakor živo bitje: če jo neguješ, gnojiš, škropiš in ji strežeš, tedaj poplača trud, sicer te v nekaj letih opehari. Dobri vinogradniki, — med te lahko štejemo skoraj vse kmete iz tržaške okolice, — strežejo svojim trtam. Toda včasih jih le opehari «kiseljak», ki se izleže v drugi polovici julija in se nato zažre v jagode ter jih v naslednjih dveh mesecih neusmiljeno uničuje. Tako je tudi letos marsikje napravil precejšnjo škodo, v kakšnem vinogradu je uničil tudi polovico pridelka.

Toda vinogradniki so z letošnjim pridelkom v glavnem zadovoljni. Letina ni posebno dobra, pravijo, vendar je boljša od lanske. Mošt ima od 18 do 22 stopinj sladkorja, kar pomeni, da bo vino imelo od 11 do 13,5 stopinje alkohola.

V tržaški okolici prevladuje med trtami z belim grozdjem malvazija, ki se cepi v razne vrste. Precej je tudi sovinjona in semelona, manj silvanca. Med trtami s črnim grozdjem sta posebno cenjena refošk in kabernet.

Trgatev se je v nekaterih krajih začela že pred štirinajstimi dnevi. Med prvimi so bili vinogradniki v Borštu, ki pa niso nič kaj zadovoljni z letošnjim pridelkom. Slaba lega vinogradov oziroma suša sta požrla precej pridelka. Tudi v Boljuncu so belo grozdje v glavnem že potrgali, medtem ko so v Dolini in Prebenegu začeli komaj ta teden. Povsod pa trgajo najprej belo grozdje, kajti črno še ni «ta pravo». V teh krajih so kmetje v glavnem zadovoljni, posebno Dolinčani, ki imajo večino «njiv» v ravnini. Tod bo marsikje dvojni pridelek v primeri z lanskim.

Tudi v zgornji okolici, v Sv. Križu, na Proseku, v Nabrežini, Šempolaju in drugod bo letos pridelek večji. Vinogradniki so se spočetka bali, da bo grozdje imelo premalo sladkorja, pa se je pokazalo, da je njihova skrb neupravičena. — Marsikje so že potrgali, drugod je trgatev v polnem teku.

V Sv. Križu so imeli ljudje zadnje dni polne roke dela. Njihovi vinogradi ležijo v glavnem na pobočju strmega hriba, ki se spušča od vasi prav do morja. Po taki strmini je seveda nemogoče voziti z vozovi, pa morajo moški, predvsem mladi fantje, nositi brente iz vinogradov na glavno cesto, kjer stoji voz, ali pa celo na vrh hriba in potem domov. Taka nošnja je zelo naporna, toda fantje radi opravljajo svoje delo: dekleta jim krajšajo čas in ko počivajo, zapojejo skupaj lepo slovensko pesem. Nekdo je pa le vzdihnil: «Če bi imeli žičnico, ki bi potegnila brento od morja v vas, bi bilo bolje.» Pogledal je proti družbi deklet in dodal: «Pa tudi z njimi bi se človek lahko več pomenil... in kakšno pesem več zapel.»

V Boljuncu smo stopili v neko hišo. Na dvorišču je bila na vozu velika kad, iz katere so pravkar z brentami odnašali grozdje v klet. Na ojesu voza sta sedeli tri ali štiriletni deklici in pridno zobali grozdje. Gospodar nas je povabil v vzorno urejeno klet. Nad široko kadjo je bila razpeta močna železna mreža, na katero so iz brente vsipali grozdje. Z rokami so mastili in «rešetali» grozdje, dokler niso na mreži ostali samo neuporabni ostanki. Gospodar nam je pojasnil, da pustijo nekaj časa mošt na tropinah, potem ga pa pretočijo v nov sod, kjer vre, dokler ga zopet ne pretočijo — tokrat že kot novo vino. Vprašali smo ga, kako je kaj zadovoljen z letošnjo letino. «Dobra je, dobra», je odgovoril. «V začetku je kazalo bolje, toča suša je precej prekrižala naša upanja. Pa tudi kiseljak» — peljal nas je na dvorišče, kjer se je visoko dvigala stara in močna trta — «je letos napravil precej škode.» Koliko škode napravi ta črviček, smo se prepričali na svoje oči, ko smo gledali izsušene grozde na trti.

Hoteli smo se posloviti, toda gospodar nas je povabil nazaj v klet. «Pa ja ne boste odšli, ne da bi pokusili nov pridelek?» Skozi gosto mrežico je precedil nekaj mošta in napolnil z njim steklenico. Vsakemu je ponudil kozarec, natočil in nazdravil. Mošt je bil odličen — to smo ugotovili sami — pa tudi na gospodarjevem obrazu se je poznalo, da je z njim zadovoljen. Še enega smo izpili, toda ne več: vsakdo je že občutil ali pa je vsaj slišal praviti o posledicah, ki jih zapusti prevelika količina zaužitega mošta.

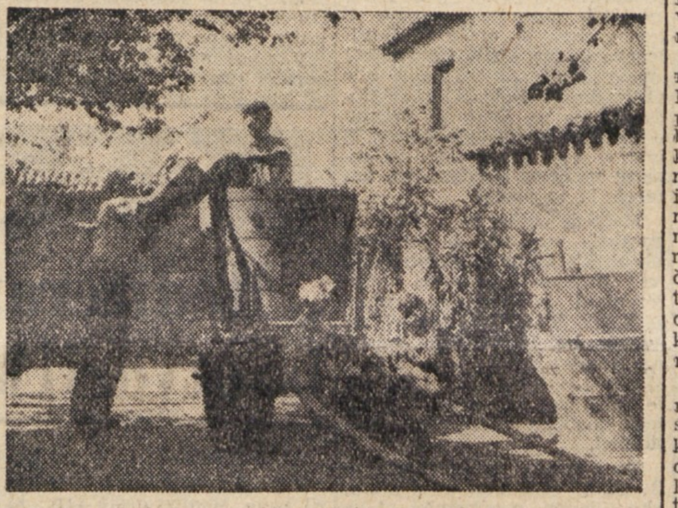

V Boljuncu odnašajo grozdje v klet, kjer ga skozi močno železno mrežo «rešetajo» v kad

Trgatev v Dolini

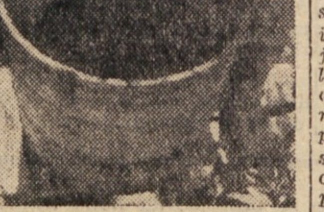

Kad je izpraznjena, treba bo oditi po ostalo grozdje

Dva milijona brezposelnih in 160 tisoč izseljencev letno

imajo v Italiji po uradnih podatkih - Bo De Gasperijevo romanje in njegove prošnje prineslo rešitev?

Milanski gospodarski list je svoj uvodnik, posvečen rezultatom De Gasperijevega romanja v ZDA, značilno naslovil: «Malo, a vendar nekaj.»

List se v članku ukvarja z osnovnimi vprašanji, ki naj bi jih rešilo romanje. Morda zaradi gospodarske usmerjenosti lista enostransko, verjetneje pa prav zaradi nje pravilno, ocenjuje cilje in namene predsednikove poti v ZDA. Ves drugi tisk je pod vplivom različnih strank, ki morajo skrbeti za glasove in ki imajo različne sicer, kljub temu pa izključno politične cilje. Gospodarski liberalni list pa je, kljub svoji odvisnosti od industrijcev, le nekoliko svoboden pred različnimi demagoškimi frazami in lažje pogleda stvarnosti o oči.

Italijanski položaj pa je čisto drugačen, kot bi ga hoteli prikazati tržaški šovinistični krogi. Morda je celo razumljivo, brez dvoma pa zelo kratkovidno in neumno njihovo vpitje. Oni mislijo, da se suče okoli njih ves svet in da za Italijo ne obstoji drugo kot tržaško vprašanje.

Kruta stvarnost, ki jo poudarja ves, vsaj nekoliko objektiven italijanski tisk, pa pravi, da ima Italija toliko bolečih in zelo težavnih točk, ki so zanjo brez dvoma mnogo važnejše, kot nekaj kvadratnih kilometrov zemlje z mestom, ki bi v njenem okrilju pričelo zopet propadati in bi ga moral na umeten način že tako pasiven italijanski proračun podpirati.

List «24 ore» piše v že omenjenem uvodniku:

«Potovanje De Gasperija v ZDA je prineslo, čeprav ne mnogo, vendar nekaj. Predvsem smo seznanili javnost z vprašanji našega izseljevanja. Če bomo vztrajno trkali, bodo tam preko Atlantika in tudi v Evropi vendarle razumeli, da ni problem brezposelnosti samo naš, temveč svetoven.»

Že včeraj smo poudarili velik pomen pomoči ERP za Italijo in da ni od nje odvisen samo italijanski proračun, temveč tudi vsaj delna rešitev vedno pasivnejše trgovske bilance. Seveda bi brez pomoči zastala številna industrija, predvsem težka, in bi strahotno padla že tako nizka življenjska raven, da o brezposelnosti niti ne govorimo.

Citat iz «24 ore» nam govori še o drugi boleči točki, prav tako zvezani z ameriško pomočjo sicer, ki pa je brez dvoma odločilna za ves italijanski nadaljnji razvoj.

Italija je že desetletja prenaseljena. Že dolgo je ona izvor cenene delovne sile za vse dežele, ki jo potrebujejo. «Il Globo», drug gospodarski list, ki ga imajo za nekako vladno glasilo, uporablja v svojem članku celo izraz, da ponuja Italija «selekcioniran človeški material». Torej ne samo izvoz blaga, temveč tudi človeškega blaga.

Od tega «izvoza» pa je odvisen notranji red in mir, ta predstavlja nekak «varnostni ventil», poudarja «Il Globo» v nadaljevanju članka.

De Gasperi je dobil v Ameriki na ta račun nekaj obljub. Niso sicer še znani konkretni podatki in lahko upamo, da jih bo omenil v parlamentarni bitki. Zelo značilno pa je, da je ministrski predsednik posvetil izredno mnogo pozornosti in mnogo časa na svojem potovanju prav brezposelnosti in z njo zvezani emigraciji. Drugače tako skop s številkami je tokrat celo operiral s podatkom dveh milijonov brezposelnih, kolikor jih po njegovem mnenju šteje sedaj Italija.

Koliko je brezposelnih v resnici, ne ve nihče. Tudi De Gasperi ne. V zapleteni in zbirokratizirani italijanski upravi drugače tudi ne more biti. Poleg tega je težko prešteti vse tiste, ki stradajo na malem koščku zemlje in katerih številne družine prebivajo in delajo na njej samo zato, ker ne najdejo drugačnega dela. Te številne rezervne armade dela ne more prešteti nihče.

Ta množica se izseljuje vsako leto. Uradni podatki pravijo, da jih odide po 160 tisoč letno v tuje dežele za kruhom. Ta številka je za italijanske razmere majhna. Zato so tudi razumljivi napori in upi Italije, ki bi hotela to število vsaj podvojiti. Vendar nastopata dve težavi.

Nikjer ne sprejemajo več prav radi izseljencev. Odprte so ostale samo tri dežele: Avstralija, Južna Amerika in deloma Kanada. Pa celo v teh so močne sile, naperjene proti naseljevanju in za zapiranje vrat.

Izseljevanje samo pa začeva na zelo znatne denarne težave. Italijani pravijo, da stane vsak izseljenec okoli tisoč dolarjev. To je zelo visoka vsota saj znese že pri sedanjem letnem številu 160 milijonov dolarjev ali 102,4 milijarde lir. Če k temu še prištejemo, da se izseljujejo predvsem možje brez družin, ki bi hoteli imeti družine poleg sebe, a jih zaradi revščine ne morejo, postane finančna plat zadeve še težavnejša. «Il Globo» pravi, da je sedaj najmanj 200.000 takih družin.

Za Italijo je zato danes prvo vprašanje, kaj in koliko je De Gasperi dosegel in kako bodo lahko pospešili izseljeništvo.

Amerika je obljubila, da bo proučila vprašanje in sodelovala pri reševanju italijanske prenaseljenosti in da bo sodelovala skupaj z drugimi državami pri sestavljanju stvarnih načrtov.

Prav to ameriško obljubo je opozicijski list «24 ore» krstil z «nekaj».

PODALJŠANJE OBSTOJA IZVOZNE - UVOZNE BANKE

V ZDA so sprejeli zakon, s katerim bo podaljšan obstoj Izvozne in uvozne banke, ki bi morala prenehati 30. junija 1953, do 30. junija 1958. Po tem zakonu bo tudi pooblaščena, da poviša svoja posojila in izposojila od 3 milijarde 500 milijonov dolarjev na 4 milijarde 500 milijonov dolarjev.

PREJELI SMO:

Komunist. Glasilo KPJ za marksistično teorijo in prakso. Leto V., št. 2-3. Ljubljana. 1951.

Gledališki list. Mestno gledališče Celje. — Friederich Schiller, Marija Stuart. — Leto VI., št. 1.

Elektrotehniški vestnik. Strokovna revija jugoslovanskih elektroinženirjev, elektrotehnikov in elektrotehniških obrti Slovenije. Letnik XIX., št. 6-7. Ljubljana. 1951.

Nova obzorja. Izdaja Zveza mariborskih kulturnih delavcev v Mariboru. Leto IV., št. 9. Maribor. 1951.

«Lepo in udobno življenje»

v italijanskih koncentracijskih taboriščih

Če bi življenje na Rabu trajalo le dve leti, pa bi se od 15.000 internirancev nihče ne vrnil

Za ogabno pisanje nekaterih italijanskih vodilnih listov, ki je vrh vsega še nesramno norčevanje na račun žrtev okupatorskega divjaštva, so zvedeli tudi ljudje v Jugoslaviji. Posamezni listi so prejeli več pisem svojih čitateljev, ki so sami bili deležni «velikodušne skrbi» za internirance, ki jo je pokazala okupatorska oblast. Tako objavlja ljubljanski «Slovenski poročevalec» sledeči članek:

«V sklop nove gonje italijanskega tiska proti Jugoslaviji spadajo članki, ki imajo namen prepričevati naivneže, da so bili Italijani tisti, ki so v zadnji svetovni vojni trpeli zaradi «jugoslovanskega nacionalizma». Pisanje o težavah, v katerih naj bi živeli Italijani v coni B Svobodnega Tržaškega ozemlja, je postalo tudi za njih že dolgočasno, zato hočejo razpihovati sovraštvo do Jugoslavije z «vojnimi dogodivščinami». Prišel je ugoden čas za razne okupatorske oficirje, ki so sodelovali v «pohodu» na Balkan, da si zaslužijo velike in male kolajne in da tudi zapišejo nekaj o svojih «junaštvih», o širjenju 2000-letne kulture, o partizanskih «grozodejstvih» in o mentaliteti naših narodov, ki je niso nikdar poznali. Glasilo demokrščanske stranke «Il Popolo» ponatiskuje odstavke iz dnevnika bivšega poveljnika italijanske posadke v Mostarju, polkovnika Maurizia Bossija, kjer med drugim razlaga, kako «lepo in udobno» so živeli interniranci po zaslugi okupacijskih oblasti v italijanskih taboriščih. V teh taboriščih naj bi bil pravi raj. Po Bossijevem zatrjevanju so imeli interniranci vse udobnosti, celo športne naprave in bi morali biti še danes hvaležni tistim, ki so jih tja poslali. Takšno pisanje je seveda ogorčilo tiste naše ljudi, ki so bili sami žrtve oziroma «gostje», kakor pravijo Italijani, teh taborišč. Naše uredništvo je prejelo že več pisem, v katerih nam bivši interniranci opisujejo «udobnosti in lepoto» italijanskih koncentracijskih taborišč. Danes objavljamo pismo bivšega interniranca na otoku Rabu, ki je postal grobnica tisočev nedolžnih Slovencev.

Spominjam se prihoda v taborišče na Rab poleti 1942. Pozno popoldne je prispela ladja v pristanišče in čakala, da se znoči. Ljudi ni bilo videti, niso nas smeli opazovati. Samo pred neko hišo je sedel star civilist, gosposko oblečen mož in tiščal pred obrazom časopis. Dolgo, dolgo je bral in ko je končal, je popadel stol in izginil v hišo. Ni se obrnil, ni nas pogledal. Le italijanski oficirji so se sprehajali s svojimi ljubicami po pomolu. Ti so bili res na letovanju.

Za internirance so bili postavljeni sredi polja gnili šotori. Pod vsakim se je stiskalo po šest ljudi, vstajalo in legalo spat na povelje, gladovalo in redilo uši. Dež je lil skozi raztrgano platno, veter je rušil šotore, iz peščenih tal je lezla strupena vlaga, slame ni bilo skoraj nič, vlaga je prepredala izčrpana telesa ter jih postopoma obvladovala, dokler niso ljudje obležali z zateklimi nogami in začeli umirati.

Že med okupacijo so se Italijani bali resnice o takem Rabu. Jeseni 1942. so vršili velike preiskave, odkar so prišla poročila o taborišču v švicarske časopise. Zlasti november in december 1942. sta bila strahotna: ljudje so padali sredi dela, umirali zlasti ponoči v šotorih, umirali v ambulanti, padali sredi taborišča, kjer je pač kdo omagal.

Najhujši je bil dan pred Silvestrom. Tisti dan je umrlo več ko 70 ljudi, od tega okoli 50 ponoči v šotorih. Ko smo odhajali zjutraj na delo, so ležali mrliči ob poti, ne da bi se kak italijanski, danes tako človekoljubni oficir, kaj dosti razburjal. Oni so izvrševali nalogo, ukazano jim je bilo, da morajo «ribelli» izginiti. Zato je bila tudi zdravniška služba v taborišču samo slepilo, pregledanih je bilo le toliko ljudi, kakor se je pač ljubilo surovemu zdravniku, ki se je namestil v odprti kolibi, kjer je bolne ljudi še bolj prepihalo.

Velika večina ljudi je prišla na Rab taka, kakršne so zgrabili Italijani na polju in pri delu: brez kake posebne obleke, nič zavarovani. Zato jih je jesenska vlaga še bolj uničevala. Lahi niso dajali obleke. Drugi interniranci so nosili, kar so lahko rešili iz gorečih hiš. Italija je zbrala za bodečo žico na tisoče ljudi in jih prepustila usodi, naj poginejo v pomanjkanju. Odkritosrčni oficirji so v svojem zmagoslavju sami priznavali: «S tega otoka ne morete uiti, pokopališče pa lahko še precej razširimo.»

Rab je bil pripravljen za veliko preseljevanje Slovencev, pričeli so graditi posebne stavbe z neogibno cerkvijo, vse v smislu Mussolinijevega naročila 31. maja 1942 v Gorici: «Non sarei alieno dal trasferimento di massa di popolazioni!» To je bil globlji smisel italijanskih «letovišč» s širokimi pokopališči.

Prehrana? Te ne bo pozabil noben rabski interniranec. Dovoz je bil menda poverjen neki privatni tvrdki, ki je seveda krepko zaslužila. Jedilni list je predstavljal vrsto jedi, katerih glavna vsebina je bila voda. Na primer juha z rižem ali makaroni: kdor je dobil v svoji porciji več kot pol žlice riža ali tri makarone, je veljal za človeka, ki ima ali izredno srečo ali pa ima kakršno koli protekcijo. Krmili so nas obilno z bučami in z zeljnato juho, z redko stvarjo, na kateri so plavala posamezna peresca. Življenje so si ohranili interniranci s paketi: rešila jih je Slovenija, ne pa italijanska hrana.

Pokopališče na Rabu je kričeča priča italijanskega «letovišča» in fizičnega uničevanja slovenskega in hrvatskega naroda. Tisoč grobov v nekaj mesecih — kaj bi šele bilo, če bi se fašizem počutil močnejšega, če bi vzdržal še nekaj let? Izračunali smo: samo dve leti takega življenja bi bilo treba, kakor je bilo na Rabu jeseni 1942, in od okoli 15.000 internirancev, ki so šli skozi rabsko taborišče, se ne bi nobeden vrnil.

Od časa do časa je sklical colonnello Vincenzo Cujuli svoje opričnike in jih podžigal k ostrejšemu ravnanju z interniranci. Po takih pridigah se je zmeraj vršilo v taborišču pretepanje, zmanjševanje hrane, ustavljanje paketov, prekinitev pisanja pisem in podobno. Sadistu Cujuliju so interniranci umirali prepočasi, hotel je napraviti prostor za nove žrtve.

Vendar so interniranci v svojem jedru vzdržali. Bodrilo nas je streljanje od Jablanice, bodrili so nas kresovi na Velebitu, s katerimi so nas pozdravljali partizani. Večina internirancev je videla ob svojem odhodu iz Slovenije goreče hiše, zapuščene vasi, umirajoče talce in niso verjeli sovražniku. V taborišču sta delali Fronta in Partija in ko je ob zlomu Italije vsakdo pograbil puško, jo je poljubil s solznimi očmi in vzkliknil: «Rajši smrt s puško v roki kot življenje v italijanski svobodi.»

Rabski interniranec

Takšni so bili rabski interniranci

Začetki in posebnosti osvobodilnega boja na Primorskem

(Nadalj. iz prejšnje štev.)

«Ta patriotizem do stare Jugoslavije brez pridržka pa je kril v sebi tudi velike nevarnosti, ker ni bil socialno diferenciran. Predstavljal je nevarnost afirmacije sredine» (M. Marinko, referat na II. kongresu KPS, str. 94).

Primorska sredina ni bila organizirana, obstajala je bolj kot rodinska mentaliteta meščanstva, polmeščanstva in duhovščine. Branila je slovenstvo in jugoslovanstvo, upor primorskega ljudstva je sprejela kot nujnost, ki je ni moglo preprečiti, očitala je OF zlasti sodelovanje z naprednimi Italijani. Zaradi svojega slovenskega nacionalizma ni sledila ljubljanski sredini, ki je z belo gardo vred končala pri sodelovanju z okupatorjem. Odločilni vpliv glede odločitve v Slovenskem Primorju je pripisovala londonski jugoslovanski vladi in zapadnim zaveznikom, podcenjevala je pa upor ljudstva, ki je samo hotelo odločati o svoji usodi. Iz poročil, ki jih je prejemal, je CK KPS kmalu spoznal nevarnost, da bo sredina svojevrstna posebna garnitura reakcije, ki bo kot taka stopila na čelo «boja proti OF..., da zbere vse na platformi nevtralnosti do OF» (pismo Pokrajinskemu komiteju KPS, Primorje 28. 8. 1942. — Arhiv Muzeja NO Ljubljana). Aktivizacija ljudskih množic, ki jo je vršila OF, je spravila sredino — kakor je napovedal CK KPS v omenjenem pismu — do tega, da se je znašla v «težkem položaju». Ostala je general brez armade, kolikor ni že za časa borbe, zlasti v drugem obdobju, prešla na pozicije ali OF ali bele garde.

Slovenski nacionalizem pa je pod vplivom nacionalnega šovinizma ustvarjal težave že v začetku, še bolj pa v drugem obdobju narodnoosvobodilne borbe, ko se je po zlomu fašistične Italije začelo širše sodelovanje slovenskih in naprednih italijanskih sil v boju proti okupatorju. Deloma je razumljivo to začetno nerazumevanje in nenaklonjenost s strani slovenskega primorskega ljudstva do italijanskih borcev. Preveč so pretrpeli pod fašističnimi Italijani, redki, zelo redki pa so bili pošteni Italijani, ki bi jim bili stali ob strani. Ljudstvo ni moglo takoj razumeti, da mora slovensko osvobodilno gibanje v interesu boja proti fašizmu in v interesu demokratične rešitve konkretnega primorskega položaja aktivizirati tudi italijanske množice oziroma vsaj njihove napredne, zdrave sile. V boju proti fašizmu, nacizmu in imperializmu naj bi drug drugega spoznala Slovenec in Italijan, tako je tudi nastajalo in nastalo slovensko-italijansko bratstvo.

«Na primorskih tleh je prišla politika antifašističnega internacionalizma Partije najjasneje do izraza. Pokazali so se učinki velike pomoči, ki jo je dala Partija za razvoj antifašističnega osvobodilnega gibanja med italijanskimi delavci in furlanskimi kmeti. To je bila politika potrpežljivega prepričevanja o pravici slovenskega ljudstva do svoje osvoboditve, o poteh in načinih sodelovanja z italijanskimi množicami, ki so trpele pod jarmom kapitalizma. Potrpežljivo je bilo treba osvobajati množice in kadre iluzij, ki so jih imeli o zahodnih zaveznikih. Treba je bilo mnogo naporov, da je bil odpravljen šovinistični odnos Slovencev do antifašistov italijanske narodnosti.» (M. Marinko, prav tam).

Posebno obteževalne okoliščine osvobodilne borbe na Primorskem so bile dane z njegovim političnim položajem. Fašizem je slovensko ljudstvo zaradi njegove narodnosti pregajal in močno kontroliral. Nad dvajsetletna italijanska fašistična upravna oblast je imela vsakega posameznika temeljito opisanega in zapisanega. Nad vsako vasjo, nad vsemi cestami, potmi in stezami od vasi do vasi, preko polj in preko gozdov je budno bdela fašistična sila: milice vseh vrst — cestna, železniška, gozdna, potem karabinjerji, finančne straže in še stranka. Podeželje je imelo Italijane več ali manj v vsaki vasi, v veliki večini so bili vsi fašisti. Kjer je bila šola, sta bila vsaj učitelj in učiteljica Italijana. V večjih krajih so vladali oblastniki vseh vrst poleg italijanskega gostilničarja, kavarnarja, brivca, trgovca, podjetnika in branjevca. Le najmanjša naselja so bila izven te večkratne policijske kontrole. Kje so potem še vse številne vojaške postojanke!

Italijanski fašistični pritisk je tolikokrat okrutno zamahnil, da je odjeknilo po vsej slovenski zemlji in po svetu. Mislimo na prvi in drugi tržaški proces, na rimski proces leta 1942 pred posebnim sodiščem za varstvo države, ko je vsakokrat padlo precej smrtnih žrtev. Potem pa še zapori in konfinacije! Vse to je krepilo moralni odpor Slovencev in Hrvatov, toda predvsem pasivni odpor, misel na upor pa je le slabilo vse dotlej, dokler ni nastopila OF. Tudi OF se je morala v začetku, kljub simpatijam, ki jih je uživala, boriti za aktivizacijo ljudstva. Strah pred represalijami je našel zaradi nerazgledanosti oporo v paroli čakanja, zlasti pod vplivom radia London, ki so ga kljub vsem fašističnim prepovedim poslušali in raznašali njegove vesti.

(Nadaljevanje sledi)

PRIMORSKI DNEVNIK

VREME

Za sedaj še ne bo nobene posebne spremembe. Nad našim področjem bo ostal visok zračni pritisk, čeprav se nad Sredozemljem zbira nizek zračni pritisk. Danes bomo imeli lepo in delno vetrovno vreme. Včeraj je bila v Trstu najnižja temperatura 14.5, najvišja pa 20.0 stopinj.

RADIO

Opozarjamo vas na naslednje oddaje: **Jug. cona Trsta:** 14.30: Pester popoldanski spored; 18.30: Liszt: Preludiji. — **Slovenija:** 12.00: Skladbe Georga Geschwina; 23.00: Iz slovenske simfonične glasbe. — **Trst II.:** 12.30: Komorna glasba; 22.40: Operetni odmevi. — **Trst I.:** 11.30: Orkester pesmi; 23.30: Plesna glasba.

Truman svari tisk ZDA pred gostobesednostjo

Ameriški listi naj bi objavili že 95 odst. atomskih skrivnosti Dve stališči ob najnovejši eksploziji ruske atomske bombe - Angleži pravijo, da morajo tudi Rusi doseči napredek v atomskih poizkusih

WASHINGTON, 4. — Današnja Trumanova tiskovna konferenca je bila v znamenju ruske atomske bombe. Obenem se je pritožil, da so listi in revije objavili 95 odst. ameriških tajnih obvestil o tej zadevi.

To izjavo je dal ameriški predsednik v dolgem govoru dopisnikom listov. Povedal jim je, da je njih dolžnost obdržati tajna važna obvestila, ki so pomembna za varnost države. Obenem pa je njih naloga, da preprečijo, da bi dosegla sovražnika.

Nato so novinarji vprašali predsednika, kaj pravi o vesti neke agencije, po kateri naj bi v ZSSR poizkušali dve atomski bombi, od katerih naj bi samo ena eksplodirala. Truman je odgovoril, da je tudi ta vest, ki bi je ne smeli objaviti. Dejanska nevarnost, ki izhaja iz tega primera je v tem, da morejo drugi spoznati način, po katerem morejo ZDA ugotoviti atomske eksplozije v ZSSR. Vendar je dodal, da njegove besede ni mogoče razlagati kot potrdilo te vesti. Predsednik je pozval ravnatelje ameriških listov in revij, naj bodo pozorni in naj ne dajejo sovražniku poročil, s katerimi bi spravljali v nevarnost varnost države. Glede eksplozije, do katere je prišlo v ZSSR, je ameriški predsednik izrekel upanje, da ta ni približala nevarnost tretje svetovne vojne. Dodal pa je, da o tem ni popolnoma gotov.

Ko je Truman govoril o potrebi, da se ameriški novinarji zavedajo potrebe po avtocenzuri, je primerjal članek ameriške revije «Fortune», v katerem so bili na zemljepisnih kartah narisani kraji, kjer so ameriške atomske industrije. Povedal je, da so nekatere revije objavile zračne posnetke ameriških velikih mest, kot New Yorka, San Francisca, Washingtona, Detroita itd., na katerih so puščice kazale na najvažnejše strateške točke. Dodal je, da bi bil zelo vesel, če bi imel možnost dobiti zemljepisne karte, ki bi isto povedale o glavnih značilnostih sovjetskih mest.

Truman se je izrekel proti cenzuri. Naloga novinarjev in direktorjev ameriških časopisov je, da se zanimajo za varnost in dobrobit ZDA, prav tako kot on sam.

Ob koncu je tudi Truman povedal, da so John Foster Dullesu v prvih dnevih tega tedna ponudili mesto poslanika ZDA na Japonskem. Dulles je to odbil z izgovorom, da je bolje, če nadaljuje v civilnem življenju z napori, da bi republikanska stranka ne postala izolacionistična.

Predsednik Truman je zvečer popravil besede, ki jih je izrekel glede avtocenzure za vesti, ki bi mogle imeti vrednost za sovražnika, četudi prihajajo iz obrambnega ministrstva.

Uradno poročilo, ki so ga naknadno izdali, pravi naslednje: «Državljani, ki sprejemajo v objavo vojaške informacije od odgovornih predstavnikov, ki morejo soditi posledice, ki jih lahko imajo te vesti na državno varnost, lahko brez nadaljnjega smatrajo, da ta obvestila lahko objavijo».

«Državljani, ki sprejemajo informacije iz virov, ki nimajo potrebne kvalifikacije in odgovornosti, da bi jih ocenili, morajo kot pošteni Američani, kar najvestneje presoditi o potrebi, da te vesti objavijo».

Če pogledamo na odmeve v ZDA, ki jih je povzročila zadnja vest o eksploziji atomske bombe v Sibiriji, moremo ugotoviti, da je povzročila precejšnje presenečenje. Na vsak način pa moremo poudariti, da so jo sprejeli z večjo mirnostjo, kot v septembru 1949. Tedanje obvestilo je pomenilo, da je ZSSR odkrila skrivnost nad nadzorstvom atomske bombe, s čimer se je tudi končal monopol ZDA na tem področju.

Ne glede na to, kako bo ta novi poizkus vplival v Evropi, kjer nekateri pesimisti menijo, da bo imel resne posledice glede nemške oborožitve se zdi, da bo ta predvsem veliko vplival na ameriški kongres, da bo v najkrajšem času odobril kredit 6 milijard dolarjev za izpolnitev ameriškega atomskega načrta.

Omenimo naj še zanimivo pojavo v javnem mnenju ZDA, ki je v nasprotju z mnenjem vojaških krogov, ki trdijo, da morajo ZDA izpolniti svojo proizvodnjo atomskih bomb. Sedanji predsednik Varnostnega sveta, Brazilec Carlos Muniz je poudaril, da je prišla «ura, ko so potrebni večji napori za dosego nadzorstva nad atomsko bombo». Muniz ni bil osamljen. Znani so dosedanji napori senatorja Mac Mahona, da je prepričal Trumana in je senat končno odobril resolucijo glede «prijateljstva nasproti sovjetskemu ljudstvu». Ta teden se zdi, da bodo v ZDA nekatere vidne osebnosti podprle gibanje v korist bližnjega rusko-ameriškega atomskega sporazuma.

Tako govore o Mac Mahonovemu načrtu, ki naj bi bil razširitev Marshallovega načrta. Ameriško pomoč bi dodelili tudi državam preko železne zavese. Pogoj za to pa bi bila razorožitev in uvedba učinkovitega mednarodnega nadzorstva in seveda tudi prepoved atomskega orožja.

V nasprotju s tem mnenjem so trditve bivšega predsednika senatne komisije za atomsko energijo, republikanca Hichenpooperja, ki je povedal novinarjem, da se mu zdi, da so pripravljena nova učinkovita atomska orožja za ameriške sile. On bi bil naklonjen temu, da bi jih uporabili na Koreji.

Istega mnenja so tudi nekateri ameriški časopisi. Washingtonski dnevniki pravijo, da je korejska vojna praktično dosegla mrtvo točko in postavljajo vprašanje, če se ne bi sedaj poslužili atomskega orožja. S tem v zvezi so omenjali Bradleyeve izjave, ko je pred nekaj dnevi dejal, da bi mogle sile OZN doseči zadovoljiv zaključek vojne na Daljnem vzhodu v primeru propada pogajanj. S tem v zvezi opozarjajo, da general ni omenil načina, po katerem bi to dosegli.

Medtem pa so se v Nemčiji razširile vesti, da so pri novi eksploziji atomske bombe največ pripomogli nemški strokovnjaki, ki trenutno delajo za ZSSR. Razdeljeni naj bili na dve kupini. Prva naj bi delala na Krimu, druga pa v bližini Moskve. Ne glede na to, pa naj še omenimo, kaj pravijo glede tega dogodka v angleški prestolnici.

Tam trdijo, da bi morali v Rusiji govoriti o uporabi atomske sile za spremembo teka ruskih rek in uporabo atomske sile v miroljubne namene. To predvsem, če bi hoteli biti logični in predvsem hoteli podpreti znano «mirovno ofenzivo».

V Londonu so dejali, da to ni zanje nič novega. O zadevi so že prej vedeli, vendar niso smatrali za potrebno anglo-ameriško skupno objavo. Angleški časopisi so mnenja, da je v ZSSR dovolj tujih strokovnjakov, ki bi mogli pri svojih raziskovanjih doseči tudi napredek.

V južnovzhodni Aziji posveča svetovna zdravstvena organizacija vse svoje napore borbi proti otroškim boleznim. Na naši sliki vidimo dr. Cecily Williams, članico te organizacije, kako v bolnišnici v Novem Delhiju preiskuje primer pelagre. (Foto OZN)

Obsodbe v Argentini

BUENOS AIRES, 4. — Rezervni general Benjamin Menendez je bil pred vrhovnim vojaškim sodiščem obsojen na 15 let zapora. Bil je eden izmed voditeljev protiperonistične vstaje, do katere je prišlo prejšnji teden v Argentini. Na zaporne kazni so obsodili tudi nekatere druge osebe.

„Dolgo življenje"

LONDON, 4. — Agencija TASS je objavila članek revije «Ogonek», ki pravi, do so si sovjetski zdravniki zadali nalogo povprečnega podaljšanja človeškega življenja na 150 let. «Dolgo življenje je predvsem socialni problem» trdi sovjetska revija. Ne omenja pa na kakšen način so naenkrat izginili celi narodi v ZSSR.

MUNIZ O POROČILU odbora za skupne ukrepe

NEW YORK, 4. — V sredo je 14-članski odbor za skupne ukrepe končal svoje delo in sprejel poročilo, ki ga bo predložil glavni skupščini Združenih narodov na njenem šestem rednem zasedanju, ki se bo začelo 6. novembra v Parizu.

Poročilo vsebuje obsežne predloge za skupne vojaške, gospodarske in diplomatske ukrepe za preprečitev bodočih napadov.

Predsednik odbora, brazilski veleposlanik Jao Carlos Muniz, je označil predloge, ki jih vsebuje poročilo kot «priznanje krize». Izjavil je, da je mogoče ohraniti mir, edino le, če bodo vse države lahko organizirale odpor proti napadu s skupnimi napori in viri v okviru kolektivnega varnostnega sistema.

«Temelj poročila — je izjavil Muniz — je mir, ki ga moramo doseči v okviru varnosti in vzajemnega spoštovanja ter prijateljskega sodelovanja med vsemi državami članicami. Vsi se moramo zavedati, da je mir nedeljiv, ter da bi vsako napadalno dejanje proti kateri koli državi pomenilo napad na celotno skupnost narodov».

Muniz je nadalje izjavil, da so ga ohrabrili na splošno zadovoljivi odgovori držav članic v zvezi s priporočilom Glavne skupščine, naj vsaka država določi posebne vojaške oddelke za takojšen nastop v službi ZN proti bodočemu napadu.

Na vojaškem področju se odborovo poročilo ukvarja s potrebo za vojaško pomoč držav članic, o vzporeditvi te pomoči, z organizacijo pomoči državi, ki bi postala žrtev napada.

Poročilo upošteva tudi korake, ki jih je postopoma treba storiti, da bodo Združeni narodi lahko hitro in uspešno nastopili, če bi Varnostni svet ali Glavna skupščina določila vojaške ukrepe proti napadalcu.

V zvezi s preskrbo vojaške pomoči omenja poročilo, da bi oborožene sile, ki jih imajo v okviru regionalnih sporazumov, kot je to severno-atlantska obrambna pogodba, lahko nudile uspešno pomoč.

Schacht je užaljen

DJAKARTA, 4. — Na sprejemu, ki ga je priredil predstavnik uprave za tehnično pomoč OZN, Sir Mirza Ismail, je glavni ravnatelj uprave za pomoč OZN, Kanadčan Keenleyside prijazno pozdravil soprogo Hitlerjevega finančnega strokovnjaka Schachta, ki so mu jo predstavili. Ni pa hotel stisniti reke Schachtu, ko mu jo je ta pomudil. Rekel je samo: «Poznam vašo preteklost. Nočem imeti ničesar z vami». Pozneje je Keenleyside označil Schachta za «sramoto človeštva, vetrnjaka brez načel in zaničevanja vrednega lopova».

Schacht je takoj zapustil dvorano skupaj s soprogo. Keenleyside je še povedal, da se ne sme nobeden predstavnik OZN spoprijateljiti z osebo, ki predstavlja načela, katerim OZN nasprotuje.

Zaradi te «žalitve» je danes zvečer indonezijski minister Jusuf Wibisone izjavil, da Keenleyside odslej ni več «zaželena oseba» v Indoneziji. Poudaril je, da je bivši Hitlerjev finančni minister gost vlade. Keeleyside je ravnal nekorektno, ko je kot privatnik in predstavnik OZN, javno žalil gosta Indonezije. Po njegovem mnenju pomeni to dejanje žalitev indonezijske vlade.

Schacht pa je izjavil, da ima dovolj dolarjev na razpolago, da bi naperil pravdo proti Keenleysideju. Edino, kar mu preostane, je da ga javno označi kot obrekovalca in upa, da bo Keenleyside tožil. Schacht je zanikal, da bi podpiral Hitlerjev režim. Dodal je, da bi mu sicer nuerenberško sodišče ne bi prizaneslo.

Tradicionalna slovesnost ob razpustitvi angleškega parlamenta

«Sluga s črno sekiro» je povabil poslance, naj poslušajo kanclerja Lowitta - Prva sta se od speakerja poslovila Attlee in Churchill Odslej ministrski predsednik ne bo smel v Westminstrsko palačo

LONDON, 4. — Ceremonija za razpustitev angleškega parlamenta se je pričela ob napolnjeni dvorani. Številni poslanci so stali. Zadnjič je speaker, polkovnik Clifton Brown, otvoril zasedanje.

Takoj nato je pričel govoriti Attlee, ki je v imenu celotnega parlamenta izrekel zaskrbljenje za kraljevo zdravje. «Vem, kako od blizu je kralj sledil vsemu, kar se je tikalo njegovih podložnikov in držav Commonwealtha», je dejal Attlee. Churchill se je pridružil besedam ministrskega predsednika. Isto je storil tudi Clement Davies.

V dvorani je nastala tišina. Pričela se je ceremonija vstopa «sluge s črno sekiro». Na vratih ga je pričakoval narednik s sabljo na rami. Ta mu je *v znak neodvisnosti moral zapreti vrata pred nosom*, preden je vstopil. Sluga se je priklonil pred speakerjem večine in opozicije, in obvestil zbornico, da lord kancler pričakuje poslance v lordski zbornici, da jim sporoči kraljevi proglas o prekinitvi dela parlamenta, kar pomeni po praksi angleškega parlamenta njegovo dejansko razpustitev. Za speakerjem, ki je imel lasuljo, se je zbral sprevod parov. Vodila sta ga Attlee in Churchill, za njima pa sta bila Morrison in Eden, nato pa ostali poslanci.

V lordski zbornici je lord kancler sedel na tradicionalni vreči, *polni volne, simbolu angleške trgovine*. Vstal je in prebral kraljevi govor, s katerim so javili bližnje volitve. Govor mora po ustavi napisati ministrski predsednik.

Kancler Jowitt je v govoru potrdil predvsem podporo OZN: «Moji ministri so še naprej podpirali OZN za obdržanje miru in mednarodne varnosti. Odkrito upam, da bodo imeli napori za dosego miru na Koreji popoln uspeh. Pod zastavo Združenih narodov so imele moje sile važen delež v trdi vojni na Koreji». Glede sestanka štirih je izjavil: «Moji ministri globoko obžalujejo, da kljub odkritim napovom za sestanek, štirih ministrov ZSSR, Francije, ZDA in Združenega kraljestva, ti napori *niso imeli nobenega uspeha*». Omenja napore v okviru atlantskega pakta za povečanje obrambe in omenja upanje, da bo s pomočjo boga načrt za obrambo mogel doseči svoj namen in preprečil vojno ter ustvaril pogoje za trajen mir po vsem svetu.

Povečanje proizvodnje označuje kot *največji povojni uspeh*. Iran: «Moji ministri so *poskušali doseči* rešitev spora glede industrije nafte v Iranu. Ti napori so kljub pomoči predsednika ZDA in njegovega posebnega predstavnika doslej *doživeli neuspeh*».

Evropa: «Moja vlada je sledila z velikim zanimanjem utrditvi evropske skupnosti v okviru atlantskega pakta. V tej skupnosti *bo imela Nemčija svoj delež*. Moja vlada želi doseči ozke vezi s to skupnostjo v vseh obdobjih njenega razvoja».

V govoru je bilo izraženo zadovoljstvo kralja zaradi imenovanja generala Eisenhowerja za vrhovnega zavezniškega poveljnika v Evropi. Omenja tudi sklenitev mirovne pogodbe z Japonsko in odnose z azijskimi državami ter Commonwealthom.

Po govoru so se poslanci v sprevodu podali v spodnjo zbornico, kjer jim je speaker znova prebral govor in sporočil odlok o prekinitvi dela parlamenta. Ta odlok sta podpisali kraljica Elizabeta in princesa Elizabeta.

S tem so postali poslanci *navadni državljani*. Attlee in Churchill sta se poslovila od speakerja, ki je vodil današnje zadnje zasedanje. Za njima so mimo speakerjeve klopi šli ostali poslanci.

Nekaj ur na to so poslanci in ministri dobili vrnjene svoje dokumente in osebne listine. Westminstrska palača je postala znova last krone *in vanjo ne bo smel niti Attlee*.

Težave z gradnjo sedeža OZN

NEW YORK, 4. — Trygve Lie je izjavil na sestanku 16-članskega posvetovalnega odbora glavnega sedeža ZN, da bodo potrebni še dodatni fondi za gradnjo stalnega sedeža Združenih narodov. Kot znano, je Glavna skupščina odobrila svoječasno v ta namen 65 milijonov dolarjev. Lie je dejal, da ne more navesti točnega zneska, ki bo še potreben.

Omenil je nadalje, da so Združene države posodile Združenim narodom 65 milijonov dolarjev.

Opravo za razne prostore glavnega sedeža so kupili v 16 državah, med katerimi so Belgija, Češkoslovaška, Francija, Nizozemska, Švedska, Velika Britanija in Združene države. Razne prostovoljne prispevke pa so dale Danska, Norveška, Švedska, Nova Zelandija, Avstralija, Kanada, Grčija in Združene države.

Ameriški šolarji so nabrali 50.000 dolarjev za vodomet, ki bo pred palačo glavnega sedeža.

Po sedanjih predvidevanjih bodo končali gradnjo sredi leta 1952.

KINO

V TRSTU

Rossetti. 16.30: «Ne pripadam ti več», Ph. Dorn, C. Mc Leod.
Excelsior. 16.30: «Mesto se brani», G. Lollobrigida, R. Baldini.
Fenice. 16.30: «Ana Karenina» Greta Garbo, Fr. March.
Filodrammatico. 16.00: «7. suličarski nabija» E. Flynn, P. Wymore.
Arcobaleno. 15.00: «Verige preteklosti», J. M. Donald.
Astra Rojan. 17.00: «Zavojevalci 7 morij», John Wayne.
Alabarda 16.00: «Bengalski pustolovci», P. Goddard, D. Fairbanks.
Armonia. 15.30: «Cairo Road», E. Portman, L. Harvey.
Azzurro. 16.00: «Mali planinec», U. Ferrari, E. Sannangelo.
Belvedere. 16.00: «Morska roparka», Y. De Carlo, Ph. Friend.
Garibaldi. 15.00: «Kako se je rodila najina ljubezen», B. Grable D. Daily.
Ideale. 15.30: «Bled obraz», Bob Hope, J. Russell.
Impero. 16.00: «Smrt se je zgrnila nad Hirošimo».
Italia. 15.30: «Nočem te izgubiti», B. Stanwyck, J. Lund.
Kino ob morju. 15.45: «Belj se jadro», «Prvi maj v Moskvi».
Marconi. 16.00: «Puščavski kovboji», Bratje Marx.
Massimo 16.00: «Sin furije», T. Power, G. Tierney.
Moderno. 16.00: «Gaskonjski kadeti».
Novo Cine. 16.00: «Kaznjenec», F. Marzi, O. Toso.
Odeon. 15.30: «Zgodba izgubljene ženske», D. Del Rio, M. Duval.
Radio. 16.00: «Muke», A. Nazzari, J. Sanson.
Viale. 16.00: «Kraljica zmikavtov», S. Brady.
Savona. 15.30: «Prva krivda», E. Parker.
Vittoria. 16.00: «Čudaški Mr. Jones», R. Skelton, J. Blair.
Vittorio Veneto. 15.30: «Črna vrtnica» Tyron Power.

RADIO

JUGOSLOVANSKE CONE TRSTA

PETEK, 5. oktobra 1951

Poročila ob 7.00, 13.30, 19.30, 23.05. — 7.15 Jutranja glasba. 13.45 Lucijan Marija Škerjanc: Concertino. 14.00 Zabavne melodije. 14.30 Od včeraj do danes. 14.35 Pester popoldanski koncert. 18.00 Igra saksofonist Srečko Dražil. 18.15 Radijski vedež: Nekaj zanimivosti o železnicah. 18.30 Liszt: Preludiji. 19.00 Solistična glasba. 23.05 Zadnja poročila v slovenščini. 23.15 Glasba za lahko noč.

SLOVENIJA

6.15, 7.00 Pisan jutranji spored. vmes gospodinjski nasveti (plošče). 12.00 Skladbe Georga Gershwina. 12.40 Zabavna glasba. 13.00 Jugoslovanske narodne in umetne pesmi. 14.30 Igrata orkestra Melochrino in Mantovani. 15.10, 15.30 Zabavna glasba. 18.00 Pisan spored izvaja na harmoniki Milan Stante. 18.30 Igra orkester radia Ljubljana p. v. Jakova Cipcija. 19.15 Želeli ste — poslušajte! 20.15 Jugoslovanska zborovska glasba. 21.00 Svet v satiri in humorju — Charles Dickens: Pickwickovci. 21.20 Komorna ura sonat. Danilo Švara: Adagio; Petar Dumičić: Sonata za violino in klavir; M. Milojević: Sonata v h — molu op. 36. 22.30 Domača zabavna glasba. 23.00 Iz slovenske simfonične glasbe, Blaž Arnič: Pesem planin; L. M. Škerjanc: V. simfonija.

TRST II.

7.30 Jutranja glasba. 11.30 Za vsakega nekaj. 12.00 Sodobna Anglija. 12.10 Liszt: Koncert za klavir v A-duru. 12.30 Komorna glasba. 13.00 Glasba po željah. 17.30 Plesna glasba. 18.00 Glas Amerike. 18.15 Wieniawski: Koncert za violino v d molu. 18.35 Operne uverture. 19.00 Pogovor z ženo. 19.15 Respighi: Boticellijev triptih. 19.35 Zamorski zbor. 20.00 Koncert baritonista Marijana Kose. 20.20 Dve Hacaturjanovi miniaturi. 20.30 Tržaški kulturni razgledi. 20.45 Vesela glasba. 21.00 Dvorakovi slovanski plesi. 21.15 Komorna glasba; nato Porterjeve in Kreuderjeve melodije. 22.15 Glasba iz baletov. 22.40 Operetni odmevi. 23.00 Večerni ples. 23.35 Polnočna glasba.

TRST I.

7.45 Jutranja glasba. 11.30 Orkester pesmi. 12.00 Klavirski duo. 12.20 Stare pesmi. 14.10 Simfonični plesi. 14.30 Motivi latinske Amerike. 17.30 Spored BBC. 18.00 Orkester modernih ritmov. 19.00 Glas Amerike. 19.15 Nemška operna glasba. 21.15 «Requiem» Verdija in «Melafumo» A. Baldinija. 23.30 Plesna glasba.

ŠPORTNI DNEVNIK

„Mediteranske igre" bo otvoril kralj Faruk

ALEKSANDRIJA, 4. — Danes se je izvedelo, da bo otvoril prve Mediteranske igre, ki bodo na stadionu Fouad od 5. do 20. oktobra sam kralj Faruk. Na tej mali olimpiadi bo nastopilo 600 tekmovalcev iz osmih držav: Egipta, Grčije, Italije, Jugoslavije, Turčije, Francije, Španije in Libanona. Mogoče bodo nastopili tudi Sirijci.

Največ bo Egipčanov — 237; sledi Grčija s 128 tekmovalci, Italija 96, Turčija 52, Francija 43 in Španija 40.

V petek bo samo slovesna otvoritev, tekmovanja pa se bodo začela šele v soboto.

Če zmore Zatopek bomo tudi mi...

MOSKVA, 4. — Agencija TASS poroča, da je sovjetski dolgoprogaš Jakov Moskačenkov zboljšal svetovni rekord na 30.000 s časom 1 ura, 38'54". Prejšnji rekord je imel Rus Vonin s časom 1 ura, 39'14"6 iz novembra 1949. Moskačenkov je sovjetski prvak na 26 kilometrov in na teku ene ure.

Pred dnevi je sloviti Zatopek postavil fantastični svetovni rekord na 20 km. Rusi so rekli: Če zmorejo Čehi, bomo tem lažje tudi mi. In so popravili svetovni rekord na progi, ki je razen njih nihče ne teče.

Bosta boksala Ten Hoff in Sys?

BRUSELJ, 4. — Boksarski menažer, Belgijec Frans Reis Sands, je ponudil 750.000 frankov Nemcu Hein Ten Hoffu, evropskemu prvaku težke kategorije, ako bi se sestal za naslov z belgijskim prvakom Karlom Sysom. Match naj bi bil v Belgiji.

Sys ima 38-let in ima v dobrem šest zmag, odkar ga je belgijska federacija oprostila suspenza, izrečenega zaradi njegovega filonacističnega mišljenja. V zadnjem matchu je premagal na točke Avstrijca Joa Weidina.

Sands premagal na točke Olsona

CHICAGO, 4. — Avstralec Dave Sands, kandidat št. 1 za naslov svetovnega prvaka srednje kategorije je premagal včeraj zvečer na točke Havajca Carla «Boboa» Olsona.

Match je bil nezanimiv. Olson je bil počasen, njegov udarec je bil mehak, ni bil agresiven. Po mnenju dopisnika United Pressa je zmagal samo v deseti in remiziral še v nadaljnjih treh rundah.

WALTER NAUSCH PRAVI PO PORAZIH:

Nismo mi slabši ampak drugi boljši

LONDON, 4. — Ni se še polegel odmev po dveh visokih porazih avstrijskih nogometašev v tekmi proti jugoslovanskima kluboma Dinamu in Crveni zvezdi; posebno še, ker sledita neposredno porazu avstrijske državne reprezentance proti Nemčiji. Je avstrijski nogomet torej na poti navzdol?

Zvezni kapetan Walter Nausch odgovarja takole: «Naš nogomet ni v opadanju. Nasprotno, bližamo se svojemu drugemu višku, v obrisih že vidimo bodoči «Wunderteam». Res pa je, da se ostale evropske dežele boljšajo. Danes zmagovalca ni mogoče proglasiti nikdar pred tekmo. Slabša ni postala niti Anglija zaradi neodločnega izida proti Franciji, niti mi zaradi poraza proti Nemčiji, ki je nova sila na evropskem obzorju; v kratkem bo mešala štrene tudi najboljšim

Sicer pa bomo še letos imeli priliko, da razbistrimo trenutno stanje. Mi bomo igrali še s Francijo v Parizu, Belgijo v Bruslju in 28. novembra z Anglijo v Londonu. Zadnja tekma bi morala odločiti o evropskem prvenstvu.

Jugoslavija je po vojni naredila velike korake, tako da je danes enakovredna velesilam. Zato sem osebno zelo zadovoljen, da bomo lahko v začetku prihodnjega leta videli obe reprezentanci na delu».

* * *

LOS ANGELES, 4. — Svetovni prvak lahke kategorije Jimmy Carter bo boksal 10. novembra proti Artu Aragonu. Match bo veljaven za naslov.

* * *

OSLO, 4. — V Oslu bodo nastopili 11. in 12. oktobra teniški profesionalci Bobby Riggs, Pancho Gonzales, Pancho Segura in Karns.

* * *

MILAN, 4. — V finalni igri moških dvojic sta Rolando del Bello in Belardinelli premagala Cucellija in M. del Bella s 7-5, 8-10, 9-7, 6-4 in osvojila tako naslov italijanskih prvakov.

* * *

PROGRAM NEDELJSKIH TEKEM ZA KRASKI POKAL: V. kolo: Zarja - Sesljan, igrišče na Opčinah ob 14.30; Sv. Križ - Kontovel, igrišče na Opčinah ob 10.30; Ilirija - Opčine, igrišče na Opčinah ob 15.30.

* * *

Vsi člani lahkoatletske sekcije, ki bodo nastopili v nedeljo 7. oktobra v Kopru, naj bodo istega dne ob 7.30 pri ribarnici. Točnost.

Maggini zmagal na dirki „Po Emiliji"

BOLOGNA, 4. — Luciano Maggini je zmagal na kolesarski dirki «Po Emiliji». Progo 240 km je prevozil v 6 urah in 53 minutah, povprečno 34,860 km na uro. Nekaj metrov za njim je privozil na cilj Albani, potem Pagliazzi, Soldani in večja skupina vozačev, vsi s časom zmagovalca. Na štirinštiridesetem mestu je Molinari s preostalo dvajsetorico slabši od prvega.

Švicarski alpinisti proti žičnici na Matterhorn

ZUERICH, 4. — Švicarski alpinistični klub, ki ima trenutno 38.000 članov včlanjenih v 90 društvih, je imel v Engelbergu svojo devetdeseto skupščino, kjer so soglasno protestirali proti graditvi žičnice na Matterhorn. Vzeli so z zadovoljstvom na znanje, da jih v tej borbi podpirajo vidne osebnosti vsega sveta.

* * *

Znani avtomobilski dirkači Ascari, Villoresi in Rosier bodo nastopili v decembru v Braziliji.

Larsen član Lazia

RIM, 4. — Vodstvo nogometnega kluba Lazio je sprejelo pogoje norveškega nogometaša Larsena, ki je za 10 milijonov postal član rimskega kluba. Pogodba je veljavna le v primeru, da lahko Larsen igra takoj v Italiji.

14. HIROŠIMA

John Hersey

PREVEDEL: VLADIMIR BREZOVNIK

Šel je vzdolž temne obale. Medtem ko se je ob nekoga spotaknil, je nekdo drug zarenčal: «Pazite vendar, to je moja roka!» Sram ga je bilo, da trpi ranjen človek zaradi njega, in zbegala ga je misel, da se more držati pokonci. Medtem se je spomnil na bolniško ladjo, ki ni priplula. Za trenutek je slepo, smrtno zasovražil vso ladjino posadko in vse zdravnike. Zakaj niso prišli, da bi pomagali tem nesrečnim ljudem?

Na robu mesta, v rodbinski hiši brez strehe, je ležal doktor Fujii v hudih bolečinah na tleh. Pri svetilki se je sam preiskal; dognal je, da ima levo ključnico zlomljeno, številne praske in raztrganine po licu in vsem telesu; globoke rane na bradi, hrbtu in stegnih; velike zmečkanine na prsih in trupu; najbrž tudi zlomljenih več reber. Te hude poškodbe so povzročile, da ni bil pri ranjencih v Asanovem parku.

Do noči je pridrvelo v bolnišnico Rdečega križa deset tisoč ranjencev. Doktor je bil popolnoma zbit; topo in kakor brez cilja se je premikal po zaudarjajočih hodnikih. S seboj je nosil vato, omote z obvezami in steklenico z jodovo tinkturo. Na nosu je še vedno nosil naočnike, ki mu jih je dala ranjena strežnica. Iskal in obvezoval je le najhujše rane. Na najhujše opekline so drugi zdravniki polagali obkladke s solno raztopino. To je pa bilo tudi vse, kar so mogli storiti. Ko se je stemnilo, so delali pri svetlobi požarov in pri svečah, ki jih je držalo deset preostalih sester. Doktor Sasaki ves dan ni prišel iz bolnišnice. Strahotni in porazni prizori so ga tako prevzeli, da mu ni prišlo na misel vprašati se, kaj se je zgodilo zunaj za okni in vrati. Stropi in vmesne stene so padli; povsod je bilo polno ometa, prahu, krvi in bljuvkov. Na stotine ranjencev je umiralo; nikogar pa ni bilo, da bi odnašal trupla. Nekaj bolnišniških uslužbencev je delilo ranjencem prepečenec in riž — le malo ljudi je jedlo, ker je povsod smrdelo kakor v mrtvašnici. Drugi dan, ob treh zjutraj, po devetnajsturnem strašnem delu, je doktor Sasaki onemogel, da ni več mogel prevezovati ran. Z nekaterimi drugimi preživelimi uslužbenci je odšel iz hiše. S seboj so vzeli nekaj slamnatih rogoznic. Na dvorišču in v privozu je bilo še več tisoč ranjencev, na stotine mrtvih. Tekli so za bolnišnico, kjer so se skrili, da bi malo spali. Ranjenci so jih našli približno čez eno uro. Obkrožili so jih in se pritoževali: «Doktor! Pomagajte nam! Kako morete spati?» Doktor Sasaki je zopet vstal in odšel na delo. Šele dopoldne se je spomnil na svojo mater, ki je živela v Makaihari, trideset milj od mesta. Po navadi se je vsak večer vračal domov. Mati bo gotovo mislila, da je mrtev — prestrašil se je.

Blizu na bregu, kjer je pastor odložil duhovnike je stala velika posoda z riževim pecivom. Za gotovo jo je tam okoli ležečim ranjencem prinesla kaka reševalna skupina. Peciva pa ni utegnila razdeliti. Medtem je prišla mimo četa vojakov. Oficir, ki je slišal tujo govorico duhovnikov, je histerično zavpil, kdo je tam in potegnil sabljo. Eden izmed duhovnikov ga je pomiril. Povedal mu je, da so Nemci — zavezniki. Oficir se je opravičil. Povedal je, da govorijo o pristajanju ameriških padalcev.

Jezuiti so se odločili, da bodo najprej odnesli očeta Schifferja. Ko so odhajali, se je oče Lasalle začel pritoževati, da ga zelo zebe. Eden izmed njih mu je podal svojo suknjo, drugi srajco; noč je bila soparna in bili so kar zadovoljni, da imajo čim manj na sebi. Z nosilnico so krenili na pot. Vodil jih je teolog. Skušal jih je pravočasno opozoriti na ovire. Eden izmed nosilcev pa se je kljub temu zapletel v telefonsko žico; spotaknil se je in izpustil svoj konec nosilnice. Oče Schiffer je padel z nosilnice in se onesvestil. Ko se je zopet zavedel, je bljuval. Nosilci so ga naložili in nadaljevali pot do kraja, ki so ga z drugimi iz noviciata določili za izmeno. Oddali so jim ranjenca in se vrnili po očeta superiorja. Ležanje na leseni nosilnici je bilo za očeta Lasallea zelo mučno, ker so se mu številni stekleni drobci zarili v hrbet. Na mestni meji so se morali na ozki cesti ogniti gorečemu avtomobilu. Zaradi teme, pa tisti, ki so nosili na eni strani, niso razločili pota in so padli v globok jarek. Očeta Lasallea je vrglo z nosilnice, ki se je prelomila. Poslali so enega izmed duhovnikov v noviciat po ročni voziček. Ta je kmalu našel voziček v neki opuščeni hiši. Pripeljal ga je nazaj. Očeta Lasallea so položili na voziček in ga po neravni cesti pripeljali na cilj. Rektor noviciata, ki je bil pred vstopom v jezuitski red zdravnik, je obema sobratoma očistil rane, nakar so ju položili v čisti postelji. Za vso skrb, ki sta je bila deležna, sta se zahvalila Bogu.

Tisoči pa niso imeli nikogar, ki bi jim pomagal. Med temi reveži je bila tudi gospodična Sasaki. Brez pomoči in zapuščena je v trdem naslanjaču, na dvorišču cinkarne, preživela strašno noč. Ob strani sta ležala ženska, ki ji je odtrgalo dojko, in moški, čigar opečeno lice sploh ni bilo več podobno obrazu. Zlomljena noga jo je hudo bolela. Zaspati ni mogla; s svojima sotrpinoma ni govorila.

Oče Kleinsorge ni mogel zaradi večnega blebetanja gospe Murata v parku zaspati. Pa tudi nihče izmed Nakamurovih ni spal. Otroci so se, dasi so bili bolni, zanimali za vse, kar se je dogajalo okoli njih. Zelo jih je zabavalo, kadar je med strašnim pokom in plameni zletel v zrak ta ali oni mestni plinski tank. Tošio je opozoril svoji sestri, naj opazujeta odsev eksplozije v reki. Tudi gospod Tanimoto je težko zadremal, dasi je toliko tekal in naporno delal. Ko se je ob zori zbudil, je pogledal čez reko. Spomnil se je, da se ni več nadalje zmenil za gnijoča, uvela telesa, ki jih je včeraj zvečer položil na pobočje. Plima je kljub temu, da jih je položil visoko gori, poplavila mesto, kjer so ležali. Ker se niso mogli ganiti, so za gotovo vsi utonili. Videl je več trupel, ki so plavala po vodi.

Sedmega avgusta, zgodaj dopoldne, je japonska radijska postaja prvič objavila kratko in jedrnato vest, ki jo je slišalo zelo malo — če sploh kdo — preživelih Hirošimčanov — dasi se je njih največ tikala. Postaja je javila: «Hirošima je zelo trpela zaradi napada maloštevilnih B 29. Verjetno je, da so uporabljali bombo nekega novega tipa. Oblasti raziskujejo podrobnosti. Prav malo je tudi verjetno, da bi bil kdo od preživelih slišal na kratkih valovih izredno poročilo prezidenta Združenih držav, ki je pojasnilo, da je nova bomba — atomska bomba. «Ta bomba ima večjo rušilno moč kakor dvajset tisoč ton T.N.T. (trinitrotoluola). Povzroča dvatisočkrat večji pritisk, kakor britanske «Grand Slam», ki so največje bombe, kar so jih kdaj v zgodovini vojn uporabljali.»

(Nadaljevanje sledi)

UREDNIŠTVO: ULICA MONTECCHI št. 6, III. nad. — Telefon štev. 93-808 in 94-638. — Poštni predal 502. — UPRAVA: ULICA SV. FRANČIŠKA št. 20. — Telefonska št. 73-38. OGLASI: od 8.30 - 12 in od 15 - 18. - Tel. 73-38. Cene oglasov: Za vsak mm višine v širini 1 stolpca: trgovski 60, finančno-upravni 100, osmrtnice 90 lir. Za FLRJ: za vsak mm širine 1 stolpca za vse vrste oglasov po 10 din.
Odg. urednik STANISLAV RENKO — Tiska Tržaški tiskarski zavod. — Podruž.: Gorica, Ul. S. Pellico 1-II., Tel. 11-32. Koper, Ul. Battisti 301a-I Tel. 70

NAROČNINA: Cona A: mesečna 350, četrtletna 900, polletna 1700, celoletna 3200 lir. Cona B: izvod 6, mesečno 150 din. FLRJ: izvod 6, mesečno 130 din. Poštni tekoči račun za STO - ZVU: Založništvo tržaškega tiska, Trst 11-5374. — Za Jugoslavijo: Agencija demokratičnega inozemskega tiska Ljubljana Tyrševa 34 - tel. 20-09, tekoči račun pri Komunalni banki v Ljubljani 6-1-90332-7. — Izdaja Založništvo tržaškega tiska D.Z.O.Z. - TRST.